

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Παγκόσμιες Προκλήσεις και Συστήματα Αναλύσεων»

Η άνοδος της Κίνας στο Παγκόσμιο Εμπορικό Σύστημα

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία Ειδίκευσης

«Διοικητική της διακινδύνευσης στην παγκόσμια πολιτική»

Βασίλειος Γενιτσαρίδης

Τριμελής επιτροπή:
Επίκουρος Καθηγητής Σ. Πετρόπουλος (ε)
Επίκουρος Καθηγητής Ε. Φακιολάς
Αναπληρωτής Καθηγητής Ν. Κουτσούκης

(ε) – Επιβλέπων/ουσα

Τελική έκδοση

Κόρινθος, 2020

UNIVERSITY OF THE PELOPONNESE
SCHOOL OF SOCIAL & POLITICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE & INTERNATIONAL RELATIONS

MASTER'S PROGRAMME IN
"GLOBAL RISKS AND ANALYTICS"

The rise of China in the World Trade System

*Master's dissertation specializing in
"Risk management in global politics"*

Vasileios Genitsaridis

Committee:

Assistant Professor S. Petropoulos (s)

Assistant Professor E. Fakiolas

Associate Professor N. Koutsoukis

(s) – Supervisor

Final version

Corinth, Greece, 2020

Abstract

This dissertation is conducted after thorough research between the rise of China and the world trading system. First, there will be a brief introduction to the World Trade Organization (W.T.O), its history, development and purpose. Secondly, China's rise in the world trade system as well as its relations with neighboring countries and the West will be analyzed. The case study will focus mainly on China's rise in the wider global trading system, where a risk assessment analysis will be conducted on the rise of the Asian country, both in terms of the Asian region and the West.

Key words : China, World Trade Organisation- W.T.O, world trade system, risk assestment, Asia, West.

Περίληψη

Αυτή η διατριβή διεξάγεται μετά από εμπειριστατωμένη έρευνα μεταξύ της άνοδου της Κίνας και το παγκόσμιο εμπορικό σύστημα. Πρώτον, θα υπάρξει μια σύντομη εισαγωγή αναφορικά με το Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (W.T.O), της ιστορίας, της εξέλιξης και του σκοπού του. Στη συνέχεια θα αναλυθεί η άνοδος της Κίνας στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα καθώς και οι σχέσεις της μεταξύ των γειτονικών της κρατών αλλά και με τη Δύση. Η έρευνα περιπτωσιολογικής μελέτης θα επικεντρωθεί κυρίως στην άνοδο της Κίνας στο ευρύτερο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα, όπου θα διεξαχθεί ανάλυση αξιολόγησης κινδύνου σχετικά με την άνοδο της ασιατικής χώρας, τόσο από την άποψη της ασιατικής περιφέρειας όσο και τη Δύση.

Λέξεις κλειδιά: Κίνα, Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου - W.T.O, παγκόσμιο εμπορικό σύστημα, ανάλυση/αξιολόγηση κινδύνου, Ασία, Δύση.

Πρόλογος

Η παρούσα διπλωματική εργασία προσπαθεί να αναπτύξει ένα ερευνητικό πλαίσιο, μέσα από το οποίο θα αναδυθούν οι λόγοι οι οποίοι κατατάσσουν την Κίνα ως μια από τις σημαντικότερες εμπορικές δυνάμεις του πλανήτη στον 21^ο αιώνα. Η έρευνα αυτή έχει προκύψει τόσο από τη μελέτη των Διεθνών Σχέσεων και Οργανισμών, όσο και από τις νέο-αποκτηθείσες γνώσεις που έλαβα από το πρωτοποριακό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Παγκόσμιες Προκλήσεις και Συστήματα Αναλύσεων» του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, καθώς οι Διεθνείς Σχέσεις εξετάζονται μέσα από το πρίσμα των μεθόδων διαχείρισης της διακινδύνευσης (risk management).

Με το πέρας αυτής της διαδικασίας δεν θα μπορούσα παρά να ευχαριστήσω τους ανθρώπους αυτούς οι οποίοι με βοήθησαν και με οδήγησαν στην απόκτηση νέων γνώσεων αλλά και στην κατανόηση καινούργιων εννοιών. Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Αναπληρωτή Καθηγητή και Διευθυντή του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών κ. Νικήτα Κουτσούκη για το εγχείρημα που έχει δημιουργήσει με επιτυχία αλλά σαφώς και για τις πολύτιμες και ποικίλες ακαδημαϊκές του γνώσεις που υπέδειξε στους φοιτητές του καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος σπουδών. Στη συνέχεια θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους του καθηγητές του πεδίου των Πολιτικών Επιστημών αλλά και των Διεθνών Σχέσεων όπου χάρις στις διδαχές τους αποκτήθηκαν περαιτέρω αλλά και νέες γνώσεις, ιδιαίτερα όμως τον Επίκουρο Καθηγητή κ. Σωτήριο Πετρόπουλο που εισήγαγε τους όρους των αναδυόμενων χωρών και μου δόθηκε η ευκαιρία να τους κατανοήσω καλύτερα και που ως επιβλέπων Καθηγητής της διπλωματικής μου εργασίας με καθοδήγησε και μου έδωσε τις απαραίτητες κατευθύνσεις για τη διερεύνηση της Ασιατικής χώρας. Επιπλέον δεν θα μπορούσα σαφώς να παραλείψω το Διδάκτορα κ. Παναγιώτη Χουντάλα ο οποίος μας εισήγαγε στο πλαίσιο κατανόησης της Διοικητικής της Διακινδύνευσης και της πληθώρας των εννοιών αυτής της επιστήμης καθώς βέβαια και τον Καθηγητή κ. Αθανάσιο Κατσή και Επίκουρο Καθηγητή κ. Νικόλαο Ραχανιώτη που μας εισήγαγαν στο πεδίο της στατιστικής και της ανάλυσης δεδομένων.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου όπου στάθηκαν δίπλα μου καθ' όλα τα ακαδημαϊκά μου χρόνια.

Πίνακας Περιεχομένων

Abstract.....	I
Περίληψη	II
Πρόλογος	III
Κατάλογος Πινάκων	V
Κατάλογος Γραφημάτων	VI
Κατάλογος Εικόνων	VII
1 Εισαγωγή	1
1.1 Το παγκόσμιο Εμπορικό Σύστημα	2
1.1.1 Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου	3
1.1.2 Η εξέλιξη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.....	4
1.1.3 Ο σκοπός και οι λειτουργίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου	6
2 Η άνοδος της Κίνας ως παγκόσμια εμπορική δύναμη	9
2.1 Μελέτη περίπτωσης : ο ρόλος της Κίνας στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα.....	12
2.2 Οι σχέσεις της Κίνας με το περιφερειακό εμπόριο	14
2.2.1 Η περίπτωση εμπορικής συνεργασίας με το Χονγκ Κονγκ και το Μακάο	15
2.2.2 Οι σχέσεις μεταξύ Κίνας και εθνών Νοτιοανατολικής Ασίας.....	16
2.3 Οι εμπορικές σχέσεις της Κίνας με τη Δύση.....	20
2.3.1 Σχέσεις μεταξύ Κίνας και Ευρωπαϊκής Ένωσης	20
2.3.2 Σχέσεις μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής.....	28
3 Θεωρητικό πλαίσιο Διοικητικής της Διακινδύνευσης – Risk Management.....	33
3.1 Διαχείριση Κινδύνων.....	34
3.2 Η παγκόσμια εμπορική άνοδος της Κίνας υπό το πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων	35
3.2.1 Μήτρα Κινδύνων	36
3.2.2 Μέθοδος ανάλυσης κινδύνων : Δένδρα Γεγονότων	39
4 Συμπεράσματα.....	41
Κατάλογος Πηγών.....	43

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 : Διαρθρωτικός πίνακας του διμερούς εμπορίου υπηρεσιών (%) μεταξύ ηπειρωτικής Κίνας και Χονγκ Κονγκ (Πηγή Census and Statistics Department, Hong Kong Special Administrative Region)	16
Πίνακας 2 : Αναγνώριση κινδύνων.....	35
Πίνακας 3 : Κλίμακα Πιθανότητας εκδήλωσης κινδύνου (risk).....	36
Πίνακας 4 : Κλίμακα Αντικτύπου εάν εκδηλωθεί ο κίνδυνος (risk)	36
Πίνακας 5 : Ενδεικτικό Risk Matrix	37
Πίνακας 6 : Γραφική αναπαράσταση Risk Matrix	38

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 1. Στατιστικά στοιχεία εξαγωγικών προϊόντων παγκοσμίως σε εκατομύρια δολάρια ΗΠΑ από την ισχύ της συμφωνίας GATT (Πηγή δεδομένων ΠΟΕ,2020)	3
Γράφημα 2. Στατιστικά στοιχεία συνολικών εξαγωγικών προϊόντων γραφείου και τηλεπικοινωνιών παγκοσμίως σε εκατομύρια δολάρια ΗΠΑ (Πηγή δεδομένων ΠΟΕ,2020)	5
Γράφημα 3. Στατιστικά στοιχεία που απεικονίζουν την ετήσια αύξηση του κινεζικού ΑΕΠ από το 1979 έως το 2019. (Πηγή δεδομένων Παγκόσμια Τράπεζα, 2020).....	9
Γράφημα 4. Απεικονίζει την ετήσια αύξηση ΑΕΠ της Κίνας με παράγοντα ανάλυσης τον αντίκτυπο της πανδημίας COVID-19 (Πηγή δεδομένων Παγκόσμια Τράπεζα, 2020)	11
Γράφημα 5 Στατιστικά στοιχεία που απεικονίζουν τις υποθέσεις περί ντάμπινγκ κατά της Κίνας από το 1995 έως το 2019(Πηγή δεδομένων ΠΟΕ,2019)	13

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1 : Η διαδικασία προσχώρησης στον ΠΟΕ (Πηγή ΠΟΕ, 2020)	7
Εικόνα 2 : Λογότυπο που απεικονίζει τον ΠΟΕ και την Κίνα ως 2 συμβαλλόμενα γρανάζια (Πηγή ΠΟΕ, 2016)	8
Εικόνα 3 Απεικονίζει την πραγματική αύξηση του ΑΕΠ επιλεγμένων οικονομιών, 2018Q4 - 2020Q1(Πηγή ΠΟΕ,2020)	11
Εικόνα 4 : Γενική κατάσταση του διμερούς εμπορίου υπηρεσιών μεταξύ ηπειρωτικής Κίνας και Χονγκ Κονγκ (Πηγή Census and Statistics Department, Hong Kong Special Administrative Region).....	16
Εικόνα 5 : Πίνακας που απεικονίζει εμπορικές σχέσεις μεταξύ χωρών ASEAN και άλλων χωρών (Πηγή ASEAN Secretariat, 2016).....	18
Εικόνα 6 : Χάρτης που παρουσιάζει τις αξιώσεις της Κίνας στη Νότια κινεζική θάλασσα (Πηγή UNCLOS)	19
Εικόνα 7 : Γράφημα που απεικονίζει τον αριθμό θέσεων εργασίας στην ΕΕ που υποστηρίζονται από τις εξαγωγές των κρατών μελών στην Κίνα (Πηγή Κοινό Κέντρο Ερευνών Εμπορίου και θέσεων εργασίας, 2015)	25
Εικόνα 8 : Εικόνα που απεικονίζει το εμπορικό έλλειμα για το 2019 μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Κίνας (Πηγή Eurostat, 2019)	26
Εικόνα 9 : Πίνακας που απεικονίζει τα εισαγόμενα προϊόντα από την Κίνα. Γίνεται διακριτό το φαινόμενο του Ρότερνταμ (Πηγή Eurostat, 2020)	27
Εικόνα 10. Γράφημα που παρουσιάζει το εμπορικό έλλειμα, σε δισεκατομμύρια δολάρια Η.Π.Α, μεταξύ Η.Π.Α και Κίνας (Πηγή Statista, 2020)	29
Εικόνα 11. Γραφική αναπαράσταση των εμπορικών διαφορών μεταξύ Κίνας & Η.Π.Α (Πηγή The Economic Times, 2019).....	31
Εικόνα 12 : Διατήρηση ενεργειών και αποφάσεων ως ένα δείγμα διαχείρισης κινδύνων με ορθολογική σκέψη (Πηγή Klüppelberg, Straub, & Welp, 2014).....	34
Εικόνα 13 : Διαδικασία διαχείρισης κινδύνων-risks σύμφωνα με το ISO 31000 (Πηγή: Google).....	35
Εικόνα 14 : Δένδρο Γεγονότων κινδύνου (risk) A4 (Οικονομική Κατασκοπεία)	39
Εικόνα 15 : Δένδρο Γεγονότων κινδύνου (risk) B4 (Προσπάθεια αλλαγής καθεστώτος και προσάρτησης Χονγκ Κονγκ).....	40

1 Εισαγωγή

Η παρούσα διπλωματική εργασία καλείται να αναλύσει την άνοδο και τη θέση της Κίνας στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα. Μέσα από την έρευνα που διεξήχθη θα μελετηθούν και θα αναλυθούν οι δυο βασικές έννοιες της εργασίας, αυτή του παγκόσμιου εμπορίου γενικότερα με κύριο όργανο έκφρασης τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και αυτή της Κίνας καθώς και οι λόγοι που κατατάσσουν την ασιατική χώρα ως μια από τις σημαντικότερες, μεταξύ άλλων, εμπορικές δυνάμεις της υφηγίου. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας διακρίνεται πρώτον στη μελέτη θεωρητικών όρων και εννοιών πάνω σε στοιχεία δευτερογενούς έρευνας και έπειτα στην εφαρμογή ειδικών μεθόδων ανάλυσης κινδύνων πάνω στο πλαίσιο έρευνας της εργασίας. Σημειώνεται ότι για τη μέθοδο ανάλυσης κινδύνων θα χρησιμοποιηθούν γνωστικά αντικείμενα της διαχείρισης κινδύνων, όπως για παράδειγμα η αναγνώριση κινδύνων, η μήτρα κινδύνων – risk matrix και δένδρα γεγονότων – event tree analysis. Η δομή της εργασίας διακρίνεται σε 3 μέρη. Αρχικά θα γίνει μια εισαγωγή στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα, που μέσα από αυτό θα αναλυθεί η δράση και ο σκοπός του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Έπειτα θα γίνει η διασύνδεση του οργανισμού με την ασιατική χώρα, όπου θα παρουσιαστούν στοιχεία και θα ερμηνεύσουν το ρόλο της στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα καθώς και οι σχέσεις της με τις γειτονικές χώρες αλλά και με τη Δύση. Τέλος θα πραγματοποιηθούν αναλύσεις κινδύνων που προκύπτουν από την άνοδο της Κίνας.

Ως εμπόριο νοείται η πράξη ανταλλαγής αγαθών και υπηρεσιών μέσω μιας ανταλλαγής ή μιας πώλησης. Το διεθνές εμπόριο αποτελεί την επέκταση των εμπορικών ανταλλαγών εκτός των συνόρων μιας χώρας σε διεθνές επίπεδο. Είναι τόσο παλιό όσο το σύστημα των εθνικών κρατών, και κατ'αναλογία επεκτείνεται πίσω στην ιστορία σε συλλογικές κοινωνικές μορφές, όπως φυλές, πόλεις-κράτη ή άλλες πολιτικές οντότητες (Winham, 2012).

Ο όρος «παγκόσμιο σύστημα συναλλαγών» αναφέρεται στις διάφορες, σύγχρονες, ρυθμίσεις συναλλαγών σχέσεις μεταξύ των χωρών, και ιδίως το σύστημα των πολυμερών κανόνων που ξεκίνησε στα μέσα του εικοστού αιώνα μετά από τους δυο Παγκόσμιους Πολέμους και μια παγκόσμια οικονομική ύφεση. Το εμπόριο μεταξύ δυο χωρών αντιμετωπίζει πολιτικά εμπόδια πολύ μεγαλύτερα από αυτά που υπάρχουν μέσα στην εκάστοτε χώρα. Αυτά τα εμπόδια προκύπτουν από τις προσπάθειες κάποιων πολιτών ώστε να περιορίσουν τα οφέλη της οικονομικής ανταλλαγής στον εαυτό τους και σε μια μερίδα συμπολιτών ή εταίρων τους. Έτσι, ο κοινοτισμός και οι εμπορικοί περιορισμοί που επιβάλλονται από την εκάστοτε χώρα είναι σημαντικά στοιχεία σε οποιαδήποτε ανάλυση του διεθνούς ή του κοινωνικού εμπορίου (Winham, 2012).

Στο πρώτο μισό του εικοστού αιώνα, τέτοιοι περιορισμοί ήταν τόσο δυσανάλογοι που σχεδόν σταμάτησαν το εμπόριο, ενώ στο δεύτερο μισό του αιώνα, έχουν αποτελέσει αντικείμενο μιας

μακράς και συντονισμένης προσπάθειας των εμπορικών χωρών για την απελευθέρωση της ροής αγαθών και υπηρεσιών στη διεθνή οικονομία. Το αποτέλεσμα είναι ότι το εμπόριο δεν μπορεί να εξεταστεί ανεξάρτητα από την εμπορική πολιτική που το διέπει (Varella & Filho, 2009).

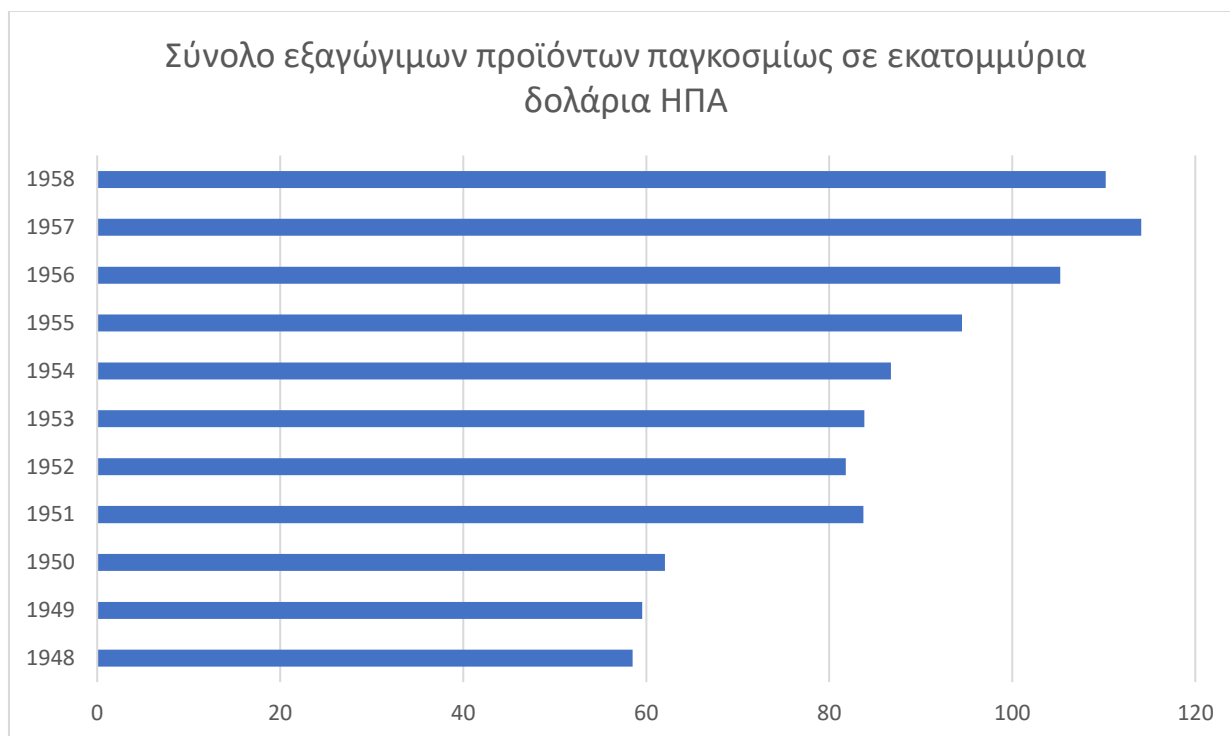
1.1 Το παγκόσμιο Εμπορικό Σύστημα

Το εμπόριο και οι διάφορες φάσεις, που αυτό έχει περιέλθει, εξελίσσεται συνεχώς ανά τους αιώνες. Η παγκοσμιοποίηση έχει βοηθήσει στην άνθιση του εμπορίου μεταξύ κρατών, ιδιαίτερα από τον 20^ο αιώνα. Έκτοτε, υπάρχει μια αυξημένη πεποίθηση μεταξύ των υπευθύνων χάραξης οικονομικής πολιτικής ότι το ελεύθερο εμπόριο έχει οικονομικά οφέλη για όλες τις εμπλεκόμενες χώρες. Έτσι υπό το φως της αυξανόμενης οικονομικής ολοκλήρωσης μεταξύ κρατών και ηπείρων, κατέστη επίσης σαφές ότι χρειάζονται διεθνείς κανόνες για να καταστεί το παγκόσμιο εμπόριο ελεύθερο αλλά και δίκαιο μεταξύ των συμμετεχόντων (Bhagwati, Krishna, & Panagariya, 2016).

Μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου υπήρξε μια ευρεία και καθολική συμφωνία ότι ο μόνος τρόπος για την ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας ήταν η κατάργηση των δασμών αλλά και διάφορων εμπορικών φραγμών. Γι' αυτό το λόγο, τα νεοσύστατα τότε, Ηνωμένα Έθνη φιλοξένησαν πολλά διεθνή συνέδρια με στόχο τη συζήτηση για το εμπόριο και την εργασιακή απασχόληση γενικότερα. Μεταξύ άλλων προθέσεων και αποφάσεων, τα Ηνωμένα Έθνη έθεσαν ως στόχο να αναδιοργανώσουν το διεθνές οικονομικό σύστημα με τη δημιουργία ενός Διεθνούς Οργανισμού Εμπορίου (ΔΟΕ) – International Trade Organization (ITO). Αυτός ο οργανισμός σχεδιάστηκε ώστε να αποτελέσει τον τρίτο πυλώνα μιας νέας παγκόσμιας οικονομικής τάξης, παράλληλα με την εξίσου νεοσύστατη, τότε, Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Ωστόσο κατά τη διάρκεια όλων αυτών των διαβουλεύσεων, οι συμμετέχουσες χώρες δεν κατάφεραν να συμφωνήσουν σε ένα ολοκληρωμένο σύνολο κανόνων. Αντ' αυτού, ο ιδεατός και προβλεπόμενος ΔΟΕ πραγματοποιήθηκε μόνο εν μέρει, όπου υιοθετήθηκε και εγκρίθηκε η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου – General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) (Bhagwati, Krishna, & Panagariya, 2016).

Η GATT ψηφίστηκε και τέθηκε σε ισχύ το 1948 και για μια περίοδο σχεδόν 50 ετών έπαιξε ένα σημαντικό ρόλο στις προσπάθειες κατάργησης δασμών παγκοσμίως. Ο στόχος της συμφωνίας ήταν η προώθηση της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας με την άρση εμποδίων στο εμπόριο αλλά και η διαμεσολάβηση σε εμπορικές συγκρούσεις, όταν αυτές προέκυπταν. Καθόριζε επίσης αρχές οι οποίες θα βοηθούσαν στην καταπολέμηση πολιτικών αποφάσεων όπου περιόριζαν εμπορικές συναλλαγές. Αυτές οι αρχές εμέλε να απορροφηθούν αργότερα από το έργο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) – World Trade

Organization (WTO), ο οποίος αντικατέστησε τη GATT το 1995 (Bhagwati, Krishna, & Panagariya, 2016).

Γράφημα 1. Στατιστικά στοιχεία εξαγωγίμων προϊόντων παγκοσμίως σε εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ από την ισχύ της συμφωνίας GATT (Πηγή δεδομένων ΠΟΕ,2020)

Στο παραπάνω γράφημα διαφαίνεται η ραγδαία αύξηση εξαγωγίμων προϊόντων, σε παγκόσμιο επίπεδο, με μονάδα μέτρησης τα εκατομμύρια δολάρια. Γίνεται συνεπώς αντιληπτό ότι από το 1948 με τη σύναψη της GATT και σε μια περίοδο δεκαετίας τα ποσά διπλασιάστηκαν.

1.1.1 Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου δημιουργήθηκε στο πλαίσιο των αποτελεσμάτων των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ουρουγουάης, που ολοκληρώθηκαν στις 15 Δεκεμβρίου 1993 και εγκρίθηκαν στις 15 Απριλίου 1994 στο Μαρρακές του Μαρόκο όπου συναντήθηκαν υπουργοί από 124 χώρες και αποφάσισαν για τη γέννηση του νέου αυτού οργανισμού. Τέθηκε λοιπόν σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 1995 και σε αντίθεση με τη GATT, ο ΠΟΕ είχε επενδυθεί με μια νομική υπόσταση και με μια οργανωτική παρουσία όπου προοριζόταν να είναι ισοδύναμος τόσο με το ΔΝΤ όσο και με την Παγκόσμια Τράπεζα (WTO, 2020)

Η σύνθεση του ΠΟΕ αποτελείται από 153 χώρες – μέλη, με την πλειοψηφία των μελών αυτών να είναι αναδυόμενες χώρες. Η διοίκηση του πραγματοποιείται από την έντονη συμμετοχή αντιπροσωπειών των μελών του ΠΟΕ στη Γενεύη, κάτι που επιτρέπει στον οργανισμό να λειτουργεί με μια αρκετά μικρότερη επιτροπή σε σύγκριση με άλλους οικονομικούς ή διεθνείς οργανισμούς. Η ενασχόληση αυτή των μελών του, κάνει τον ΠΟΕ ένα οργανισμό που βασίζεται περισσότερο στα μέλη για την διεκπεραίωση των καθηκόντων του οργανισμού.

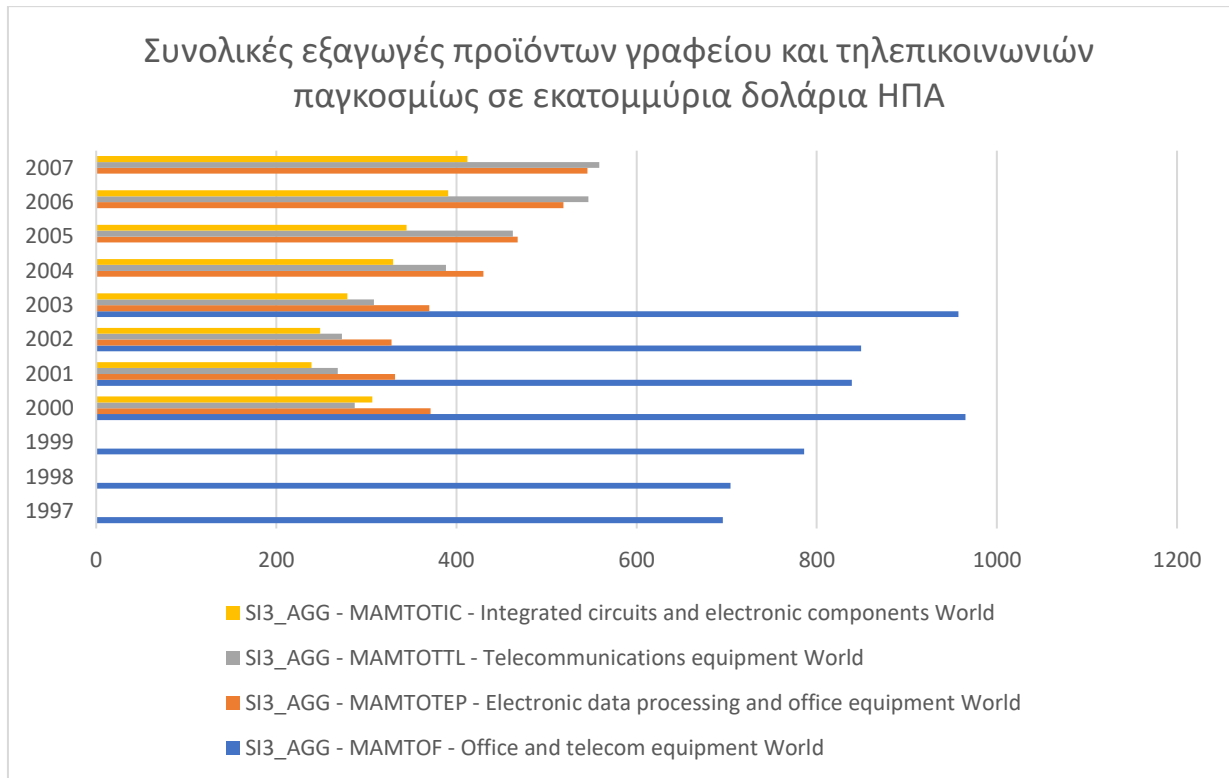
Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου είναι ένα μοναδικό φαινόμενο στις διεθνείς σχέσεις. Είναι ένας διεθνής οργανισμός, αλλά περισσότερο από αυτό, είναι ένα καθεστώς. Δηλαδή, είναι ένας τρόπος διαχείρισης που βασίζεται σε συναινετικά παραγόμενους κανόνες και χαρακτηρίζεται ειδικά από δικαστικές και νομοθετικές εξουσίες. Η δικαστική εξουσία βρίσκεται σε ένα ισχυρό και νομικά υποχρεωτικό σύστημα επίλυσης διαφορών, ενώ η νομοθετική εξουσία βρίσκεται σε μια διαδικασία διαπραγμάτευσης που έχει περάσει πάνω από 50 χρόνια για τη δημιουργία της. Η διαπραγμάτευση είναι κρίσιμη για τον Π.Ο.Ε, και όπως παρατηρήθηκε «Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου είναι σε μεγάλο βαθμό μια διαπραγματευτική μηχανή» (Michalopoulos, 2017).

1.1.2 Η εξέλιξη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου αποτελεί, μεταξύ άλλων αρμοδιοτήτων, ένα μηχανισμό για την επίλυση εμπορικών διαφορών. Στα πρώτα δέκα χρόνια από την ίδρυση του Οργανισμού υπήρχαν περισσότερες από 300 διαδικασίες σχετικές με την επίλυση διαφορών σε θέματα που ανακύπτουν στο πλαίσιο των συμφωνιών του Γύρου της Ουρουγουάης¹ και σε περαιτέρω ζητήματα που αφορούν το πολυμερές εμπόριο και τις σχέσεις των μελών.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου δεν έχασε χρόνο να ασκήσει την εντολή του για να υποστηρίξει τις διαπραγματεύσεις. Στον Γύρο της Ουρουγουάης, οι διαπραγματεύσεις για τις υπηρεσίες ολοκληρώθηκαν το 1993 χωρίς προγραμματισμένες δεσμεύσεις σε χρηματοοικονομικές ή τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες. Αυτά τα διαπραγματεύθηκαν μετά το 1995, και το 1997 συνήχθησαν συμφωνίες ορόσημο. Επιπλέον, τον Μάρτιο του 1997, 40 κυβερνήσεις κατέληξαν σε συμφωνία για τον ΠΟΕ με υπουργική δήλωση για το εμπόριο προϊόντων τεχνολογίας και πληροφοριών που μείωσαν τους δασμούς σε πληροφοριακά συστήματα και τηλεπικοινωνιακό εξοπλισμό (Michalopoulos, 2017). Αυτή η συμφωνία ήταν σημαντική λόγω του μεγάλου ποσού του εμπορίου που καλύπτεται, και το γεγονός ότι αντιπροσώπευε τη «νέα οικονομία» όσον αφορά το διεθνές εμπόριο. Αυτές οι διαπραγματεύσεις άρχισαν παρά την αποτυχία του Σιάτλ με την Υπουργική Διάσκεψη του 1999 για τη δημιουργία μιας πληρέστερης ατζέντας.

¹ Ο Γύρος της Ουρουγουάης ήταν ο 8ος γύρος πολυμερών εμπορικών διαπραγματεύσεων που διεξήχθησαν στο πλαίσιο της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (General Agreement on Tariffs and Trade, GATT) από το 1986 έως το 1994 και περιλάμβαναν 123 χώρες ως «τα συμβαλλόμενα μέρη». Ο Κύκλος οδήγησε στη δημιουργία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), με την GATT να παραμένει ως αναπόσπαστο μέρος των συμφωνιών του ΠΟΕ. Η γενικότερη κατεύθυνση του Γύρου ήταν να επεκτείνει τους κανόνες εμπορίου της GATT σε τομείς που προηγουμένως είχαν εξαιρεθεί ως δύσκολοι να απελευθερωθούν (γεωργία, κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα) και σε αυξανόμενης σημασίας νέους τομείς που προηγουμένως δεν είχαν περιληφθεί (εμπόριο υπηρεσιών, διανοητική ιδιοκτησία, εμπορικές στρεβλώσεις προερχόμενες από την επενδυτική πολιτική). Ο Γύρος τέθηκε σε ισχύ το 1995 με προθεσμίες που έληγαν το 2000 (2004 στην περίπτωση των αναπτυσσόμενων χωρών) υπό την αιγίδα του νεοσυσταθέντα ΠΟΕ.

Γράφημα 2. Στατιστικά στοιχεία συνολικών εξαγωγών προϊόντων γραφείου και τηλεπικοινωνιών παγκοσμίως σε εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ (Πηγή δεδομένων ΠΟΕ,2020)

Στο παραπάνω γράφημα διαφαίνεται η ραγδαία αύξηση εξαγωγών προϊόντων γραφείου και τηλεπικοινωνιών, σε παγκόσμιο επίπεδο, με μονάδα μέτρησης τα εκατομμύρια δολάρια. Τα δεδομένα δείχνουν ότι από το 1997 με τη σύναψη της υπουργικής απόφασης και σε μια περίοδο δεκαετίας οι εξαγωγές αυτών των προϊόντων γνώρισαν άνθιση.

Το αποτέλεσμα είναι ότι η διαπραγμάτευση έχει γίνει ένα φυσιολογικό μέρος της δραστηριότητας της πολυμερούς εμπορικής πολιτικής. Ο ΠΟΕ κινείται προς ένα καθεστώς «μόνιμων διαπραγματεύσεων», στο οποίο ο οργανισμός αρχίζει να φαίνεται περισσότερο σαν μια τυπική εθνική νομοθεσία και λιγότερο σαν περιστασιακές διπλωματικές συναντήσεις που παρατηρούνται παραδοσιακά στις διεθνείς σχέσεις. Επιπλέον ο μηχανισμός επίλυσης διαφορών χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια από τις αναπτυσσόμενες χώρες, όπου ισχύουν πολλοί και ειδικοί μηχανισμοί εντός του πλαισίου του ΠΟΕ για αυτές. Από το Σεπτέμβριο του 2017 αυτές οι διαδικασίες επίλυσης διαφορών έχουν ανέλθει στις 500. Μάλιστα στο πλαίσιο διαχείρισης του λεγόμενου Γύρου της Ντόχα² - Doha Round, ο Οργανισμός βρίσκεται σε ένα στάδιο διαπραγμάτευσης μεταρρύθμισης της διαδικασίας επίλυσης διαφορών (Winham, 2012).

² Ο Γύρος της Ντόχα είναι ο πιο πρόσφατος γύρος εμπορικών διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ. Ξεκίνησε το 2001 και σηματοδότησε την έναρξη νέων διαπραγματεύσεων στον τομέα της γεωργίας: τα μέλη του ΠΟΕ δεσμεύτηκαν να διασφαλίσουν ουσιώδεις βελτιώσεις όσον αφορά την πρόσβαση στις αγορές και να αποσύρουν σταδιακά κάθε μορφής εξαγωγικές επιδοτήσεις εγχώριας στήριξης που στρεβλώνει το εμπόριο, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη για τις αναπτυσσόμενες χώρες να τύχουν ειδικής και διαφοροποιημένης μεταχείρισης.

1.1.3 Ο σκοπός και οι λειτουργίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου

Ο πρωταρχικός στόχος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου είναι η εξάλειψη όλων των παγκόσμιων εμποδίων για το εμπόριο. Αυτά περιλαμβάνουν είτε δασμολογικούς φραγμούς στο εμπόριο όπως για παράδειγμα οι εκτελωνισμοί είτε μη δασμολογικούς φραγμούς, όπως για παράδειγμα τεχνικά πρότυπα και κανονισμούς ή χρονοβόρα γραφειοκρατικά εμπόδια. Ένας άλλος στόχος είναι να διασφαλιστεί ότι οι εμπορικές πολιτικές θα είναι προβλέψιμες αλλά και θα διακατέχονται με διαφάνεια. Τα σημαντικά καθήκοντα του οργανισμού, συμπεριλαμβανομένων ουσιαστικών συζητήσεων σχετικά με τη σχέση του εμπορίου με άλλα θέματα, για παράδειγμα, περιβάλλον, ανθρώπινα δικαιώματα, τεχνικές μεταφορών, προσχώρηση νέων μελών, έναρξη καταγγελιών ή διαφορών ή ερμηνείες των κανόνων του ΠΟΕ, πρέπει να τα αναλάβουν οι υπάλληλοι των κυβερνήσεων των χωρών- μελών (Michalopoulos, 2017).

Ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα του Γύρου της Ντόχα, ο ΠΟΕ εξακολουθεί να προσφέρει στα μέλη του την ευρύτερη βάση εμπορικών κανόνων που είναι διαθέσιμοι στο διεθνές σύστημα και οι κανόνες αυτοί υποστηρίζονται από εντυπωσιακές νομοθετικές και δικαστικές λειτουργίες. Όταν η προοπτική διαπραγμάτευσης νέων κανόνων εμποδίζεται από μια διαφωνία, είναι πιθανό τα μέλη να επιδιώκουν τα συμφέροντά τους χρησιμοποιώντας μεγαλύτερη δικαστική διαδικασία σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες. Όσον αφορά το ζήτημα της ανάπτυξης, το οποίο προκάλεσε σε μεγάλο βαθμό τη διαδικασία διαπραγμάτευσης του ΠΟΕ να καθυστερήσει, παραμένει το πιο σημαντικό θέμα στην ατζέντα του οργανισμού και θα το διαπραγματευτούν ξανά, αν και όχι απαραίτητα με τον ίδιο τρόπο που επιδιώκεται, στον Γύρο της Ντόχα (Winham, 2012).

Ένα σημαντικό κομμάτι του οργανισμού αποτελούν οι διαδικασίες ένταξης για κάποια υποψήφια χώρα. Σύμφωνα με το καταστατικό όλα τα μέλη έχουν ενταχθεί στο σύστημα ως αποτέλεσμα διαπραγματεύσεων και ως εκ τούτου η ένταξη σημαίνει ισορροπία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Απολαμβάνουν τα προνόμια που τους παρέχουν άλλα κράτη μέλη και την ασφάλεια που παρέχουν οι κανόνες διαπραγμάτευσης. Σε αντάλλαγμα, έπρεπε να αναλάβουν δεσμεύσεις για να ανοίξουν τις αγορές τους και να συμμορφωθούν με τους κανόνες.

Οι χώρες που διαπραγματεύονται την ένταξη είναι «παρατηρητές» στον ΠΟΕ. Οι διαδικασίες ένταξης αποτελούνται από 4 στάδια (WTO, 2020).

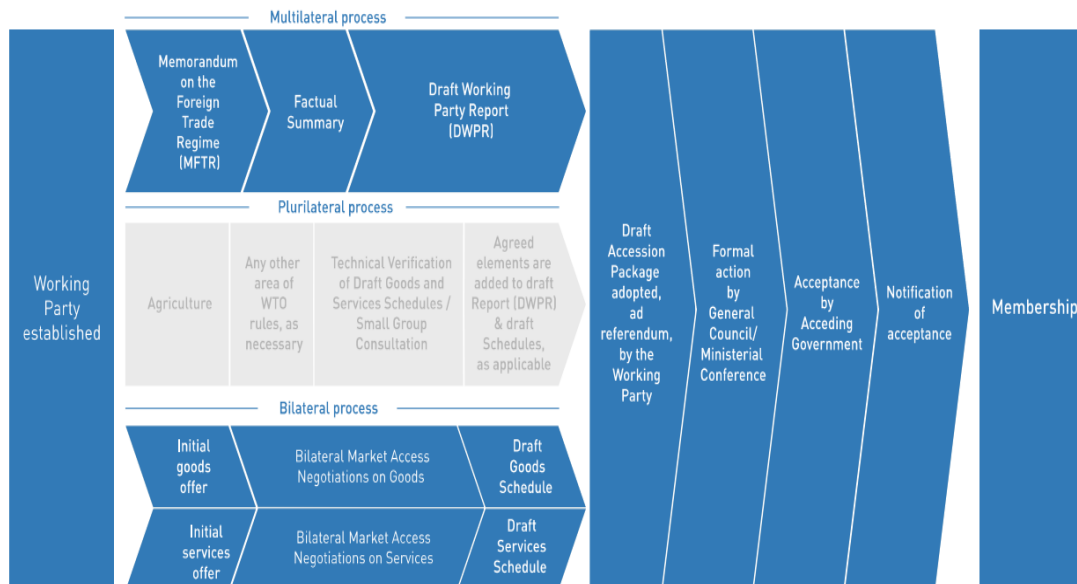
Αρχικά κάθε υποψήφιο μέλος πρέπει να περιγράψει όλες τις πτυχές των εμπορικών και οικονομικών πολιτικών που έχουν σχέση με τις συμφωνίες του ΠΟΕ. Αυτό υποβάλλεται στον ΠΟΕ σε υπόμνημα που εξετάζεται από την ομάδα εργασίας που ασχολείται με την αίτηση της χώρας. Αυτές οι ομάδες εργασίας είναι ανοιχτές σε όλα τα μέλη του ΠΟΕ.

Έπειτα όταν η ομάδα εργασίας έχει σημειώσει επαρκή πρόοδο όσον αφορά τις αρχές και τις πολιτικές, αρχίζουν παράλληλες διμερείς συνομιλίες μεταξύ του μελλοντικού νέου μέλους και των μεμονωμένων χωρών. Είναι διμερείς επειδή διαφορετικές χώρες έχουν διαφορετικά εμπορικά συμφέροντα. Αυτές οι συνομιλίες καλύπτουν τιμολόγια και συγκεκριμένες δεσμεύσεις πρόσβασης στην αγορά, καθώς και άλλες πολιτικές σε αγαθά και υπηρεσίες. Οι δεσμεύσεις του νέου μέλους πρέπει να εφαρμόζονται εξίσου σε όλα τα μέλη του ΠΟΕ

σύμφωνα με τους συνήθεις κανόνες μη διάκρισης, παρόλο που διαπραγματεύονται διμερώς. Με άλλα λόγια, οι συνομιλίες καθορίζουν τα οφέλη, με τη μορφή ευκαιριών εξαγωγής και εγγυήσεων, που μπορούν να περιμένουν άλλα μέλη του ΠΟΕ όταν ενταχθεί το νέο μέλος.

Έτσι μόλις η ομάδα εργασίας ολοκληρώσει την εξέταση του εμπορικού καθεστώτος του αιτούντος και ολοκληρωθούν οι παράλληλες διμερείς διαπραγματεύσεις για την πρόσβαση στην αγορά, η ομάδα εργασίας οριστικοποιεί τους όρους προσχώρησης. Αυτά εμφανίζονται σε μια έκθεση, ένα σχέδιο συνθήκης ένταξης και σε λίστες των δεσμεύσεων του υποψήφιου μέλους.

Το τελικό στάδιο, που αποτελείται από την έκθεση, το πρωτόκολλο και τους καταλόγους δεσμεύσεων, παρουσιάζεται στο Γενικό Συμβούλιο του ΠΟΕ ή στην Υπουργική Διάσκεψη. Εάν η πλειοψηφία των δύο τρίτων των μελών του ΠΟΕ ψηφίσει υπέρ, ο αιτών είναι ελεύθερος να υπογράψει το πρωτόκολλο και να προσχωρήσει στον οργανισμό. Σε πολλές περιπτώσεις, το κοινοβούλιο ή το νομοθετικό σώμα της χώρας πρέπει να επικυρώσει τη συμφωνία προτού ολοκληρωθεί η ένταξη.

Εικόνα 1 : Η διαδικασία προσχώρησης στον ΠΟΕ (Πηγή ΠΟΕ, 2020)

Όλα τα παραπάνω στάδια φαίνεται ότι ακολούθησε επιτυχώς η Κίνα και ως αποτέλεσμα αποτελεί μέλος του ΠΟΕ από το Δεκέμβριο του 2001. Η εξαίρεση είναι ότι το κατάφερε μετά από 15 χρόνια διαπραγματεύσεων. Η ιστορία διαπραγματεύσεων ξεκινάει με την Κίνα και τον προκάτοχο του ΠΟΕ, τη GATT, από το 1986. Η πρόοδος σε μια συμφωνία διακόπηκε από το περιστατικό της πλατείας Τιενανμέν το 1989, και οι επακόλουθες διαφωνίες σχετικά με την πρόσβαση στην αγορά, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και άλλα θέματα ανέτρεψαν επανειλημμένα τις προοπτικές μιας συμφωνίας τα τελευταία χρόνια. Το 1995 η Κίνα έθεσε εκ νέου αίτημα για την εισχώρηση, πλέον, στον ΠΟΕ. Όμως οι στρατιωτικές ασκήσεις εναντίον της Ταϊβάν το 1995 και στις αρχές του 1996 καθυστέρησαν περαιτέρω την εξέταση της εισόδου της Κίνας στον ΠΟΕ. Οι σχέσεις αναθερμάνθηκαν μετά την ανταλλαγή συνόδων κορυφής μεταξύ των προέδρων Κλίντον και Τζιάνγκ και η ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ επέστρεψε στο προσκήνιο. Έκτοτε και για τα υπόλοιπα 6 χρόνια γίνονταν συνεχείς συναντήσεις ώστε να

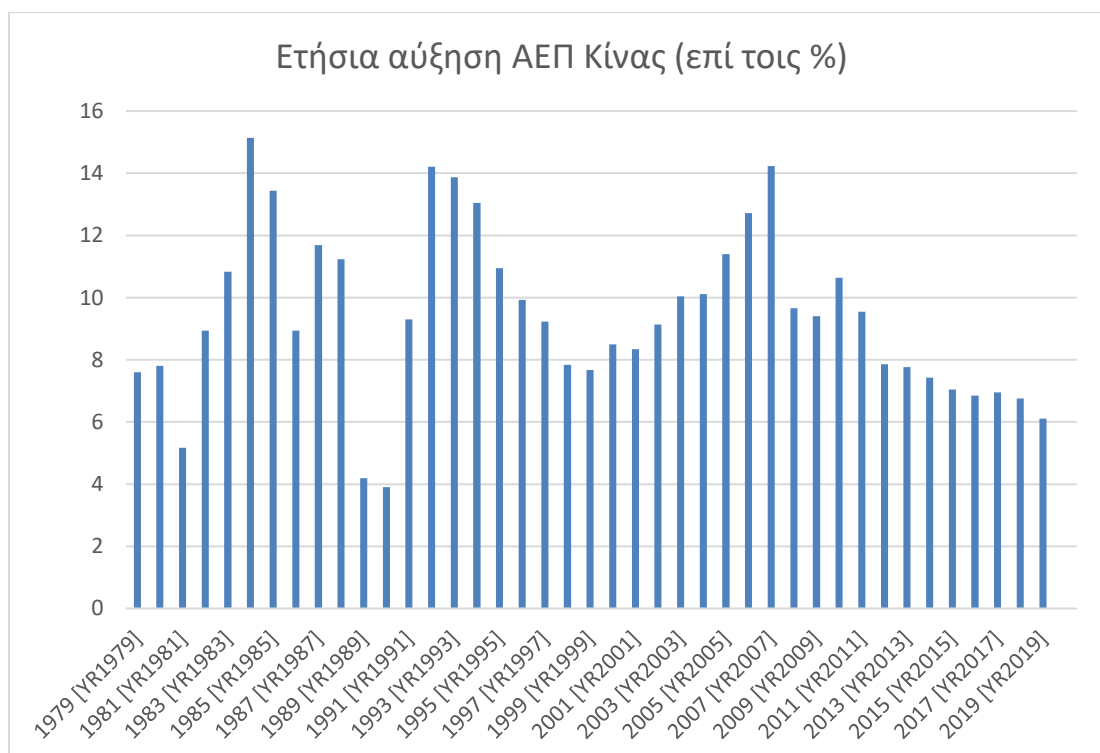
συζητηθούν οι όροι με τους οποίους η Κίνα θα έμπαινε στον οργανισμό. Η τελική ευθεία ορίστηκε μετά την απόφαση του προέδρου των ΗΠΑ Μπιλ Κλιντον, το 1999, όταν στις 15 Νοεμβρίου, η Κίνα και οι Ηνωμένες Πολιτείες υπέγραψαν τελικά μια συμφωνία για την ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ (Fewsmith, 2001).

Εικόνα 2 : Λογότυπο που απεικονίζει τον ΠΟΕ και την Κίνα ως 2 συμβαλλόμενα γρανάζια (Πηγή ΠΟΕ, 2016)

2 Η άνοδος της Κίνας ως παγκόσμια εμπορική δύναμη

Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η Κίνα αποτελούσε ένα πολύ κλειστό κομμουνιστικό καθεστώς. Στα μέσα της δεκαετίας του 1980 αυτό έμελλε να αλλάξει καθώς η χώρα προώθησε την πολιτική ανοιχτών θυρών και επέτρεψε έτσι ορισμένες ξένες επενδύσεις. Είναι ευρέως αποδεκτό ότι η Κίνα βρισκόταν σε μια σημαντική οικονομική μεταμόρφωση με ανάπτυξη της τάξεως 7-8%, η οποία ξεκίνησε στα τέλη της δεκαετίας του 1980 και συνεχίστηκε μέχρι τα μέσα του 2000. Η συμμετοχή της Κίνας τόσο στην παγκόσμια οικονομία όσο και, γενικότερα, στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα επέφερε αυτόν τον μετασχηματισμό. Η Κίνα, ένας μικρός παράγοντας στο παγκόσμιο εμπόριο στις αρχές της δεκαετίας του 1980, έχει γίνει πλέον η πρώτη και μεγαλύτερη εμπορική χώρα στον κόσμο, ακολουθούμενη από τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Γερμανία. Η Κίνα αντιπροσωπεύει περίπου το 60 τοις εκατό των ροών άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) από χώρες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) προς χώρες εκτός του ΟΟΣΑ και έχει μεγάλα εμπορικά πλεονάσματα, με τα αποθεματικά της, την πρώτη δεκαετία του 2000, να πλησιάζουν για πρώτη φορά τα 0,5 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ (Whalley, 2005). Οι κινεζικές εξαγωγές εμπορευμάτων αυξήθηκαν από 14 δισεκατομμύρια δολάρια το 1979 σε 2,5 τρισεκατομμύρια δολάρια το 2018, ενώ οι εισαγωγές εμπορευμάτων αυξήθηκαν από 18 δισεκατομμύρια δολάρια σε 2,1 τρισεκατομμύρια δολάρια. Οι ταχέως αναπτυσσόμενες εμπορικές ροές της Κίνας την καθιστούν ολόένα και πιο σημαντικό, συχνά και τον μεγαλύτερο, εμπορικό εταίρο για πολλές χώρες. Σύμφωνα με την Κίνα, αποτέλεσε το μεγαλύτερο εμπορικό συνεργάτη για 130 χώρες το 2013.

Γράφημα 3. Στατιστικά στοιχεία που απεικονίζουν την ετήσια αύξηση του κινεζικού ΑΕΠ από το 1979 έως το 2019. (Πηγή δεδομένων Παγκόσμια Τράπεζα, 2020)

Για να γίνουν όμως όλα αυτά εφικτά η ασιατική χώρα δεν στάθηκε μόνο σε μερικές μεταρρυθμίσεις. Επιπλέον έλαβε μέτρα για να μετριάσει τον κρατικό έλεγχο, να κινηθεί προς μια οικονομία της αγοράς καθώς και να επιτρέψει, με δειλά βήματα, μορφές ιδιωτικής ιδιοκτησίας (Sutter, 2017). Ξεκινώντας τη δεκαετία του 1990, όταν ήταν σαφές ότι η Κίνα αντιπροσώπευε μια τεράστια ευκαιρία πρόσβασης στην αγορά, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ευρωπαϊκή Ένωση ξεκίνησαν προσπάθειες για τη μείωση των εμπορικών εμποδίων της Κίνας. Αυτή η πρωτοβουλία υποστηρίχθηκε από το γεγονός ότι η κινεζική ηγεσία, ή τουλάχιστον ορισμένα μέρη της υπό τον Τζου Ρονγκτζί³, ήθελε να χρησιμοποιήσει τον ΠΟΕ ως μέσο για προώθηση της εγχώριας μεταρρύθμισης αλλά και η ίδια να αγκυλωθεί στον οργανισμό. Η Κίνα δεσμεύτηκε να μειώσει ουσιαστικά τα εμπόδια της στη γεωργία, τη βιομηχανία και τις υπηρεσίες, ωστόσο δεν ήταν η μοναδική χώρα που έκανε αυτή τη δέσμευση εκείνη τη περίοδο. Ορισμένες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και άλλες κομμουνιστικές χώρες όπως το Βιετνάμ προσχώρησαν επίσης στον ΠΟΕ με παρόμοιους σκληρούς όρους (Mattoo & Subramanian, 2011).

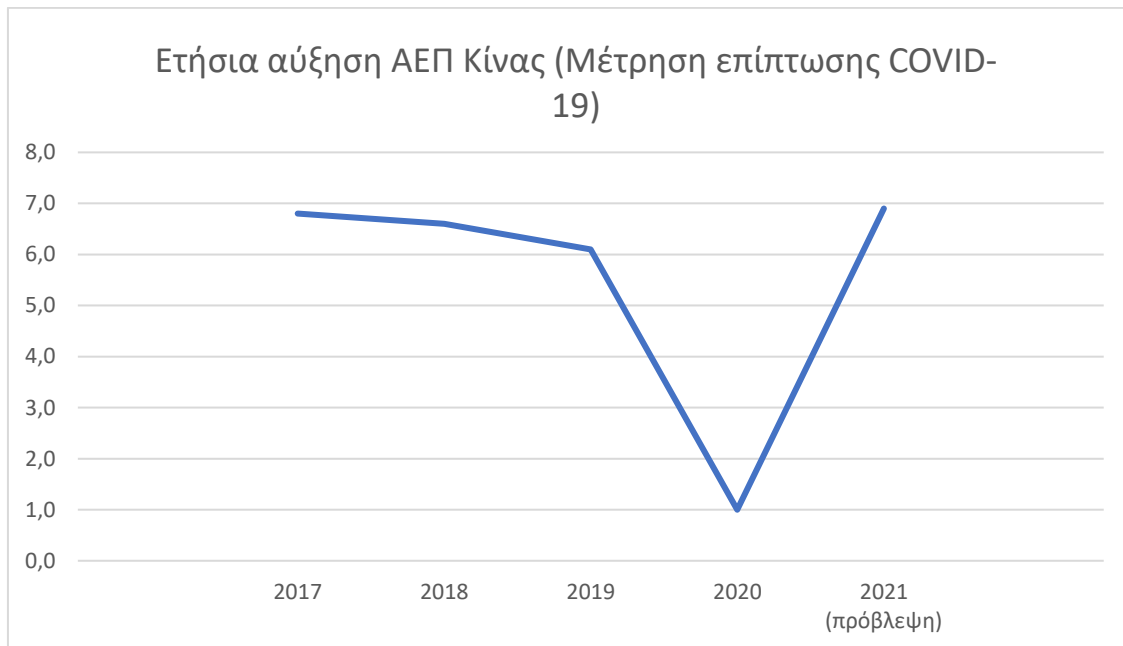
Η ένταξη της Κίνας στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου τον Δεκέμβριο του 2001 ανακοινώθηκε από τη διεθνή κοινότητα ως μια νίκη για το ελεύθερο εμπόριο και την φιλελεύθερη οικονομία. Κατά τη διάρκεια της επίτονης ένταξής της, η Κίνα ανέλαβε εκτεταμένες δεσμεύσεις για μεταρρύθμιση στο εσωτερικό και μείωση των εμπορικών εμποδίων. Από την ένταξή της στον ΠΟΕ, η Κίνα είναι ένα από τα πιο ενεργά μέλη του οργανισμού και η οικονομία της έχει γίνει αναπόσπαστος κρίκος στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού. Ωστόσο, το Πεκίνο δεν είχε θεσπίσει βαθιές, συστηματικές μεταρρυθμίσεις και η μικτή συμμόρφωσή του με τις αποφάσεις του ΠΟΕ για τις διαφορές με άλλα κράτη, αμφισβητεί κατά καιρούς τους βασικούς κανόνες του ΠΟΕ (Whalley, 2005). Η συμμετοχή της Κίνας στην παγκόσμια οικονομία, η οποία καθοδηγείται από ουσιαστικές και ταχέως μεταβαλλόμενες θεσμικές ρυθμίσεις αντιμετωπίζει επίσης μια σειρά ζητημάτων, καθώς η χώρα καθορίζει σαφέστερα τη θέση της στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα σήμερα. Τα κυριότερα από αυτά συμπεριλάμβαναν δράσεις ντάμπινγκ⁴ κατά της Κίνας και του σχεδιασμού ενός παγκόσμιου καθεστώτος κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ειδών ένδυσης μετά το τέλος του Διακανονισμού Πολύ-ινών – Multi-Fiber Arrangement (MFA) (Whalley, 2005).

Τέλος δεν θα μπορούσε να παραληφθεί από την ανάλυση ανόδου της Κίνας το γεγονός που συγκλόνισε ολόκληρη την παγκόσμια οικονομία, η πανδημία του COVID-19. Όπως

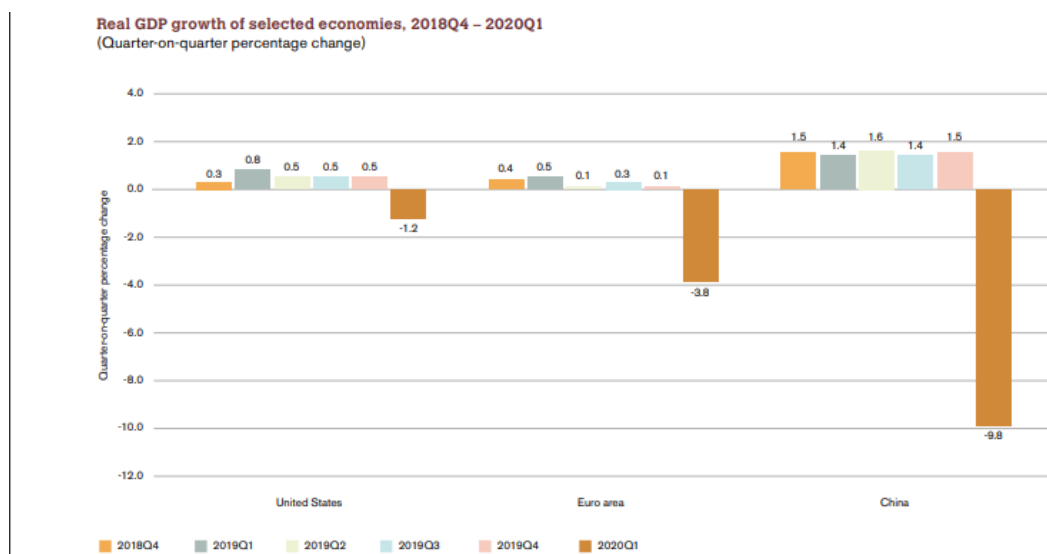
³ Ο Zhu Rongji επιλέχθηκε να γίνει ο πέμπτος πρωθυπουργός της Κίνας το 1998, κυρίως λόγω της επιτυχίας του στη διαχείριση μεγάλων μακροοικονομικών έργων. Κατά τη διάρκεια της θητείας του ο Zhu συνέχισε να επικεντρώνεται σε θέματα που σχετίζονται με την οικονομική ανάπτυξη. Γενικά ευνόησε τη σταθερή, βιώσιμη ανάπτυξη που υποστηρίζεται από ισχυρά μέτρα μακροοικονομικού ελέγχου και μια αυστηρή νομισματική πολιτική. Συνέχισε να προωθεί τις επενδύσεις στον βιομηχανικό και γεωργικό τομέα της Κίνας. Στις αρχές της θητείας του ξεκίνησε ένα πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων που διήρκεσε καθ' όλη τη διάρκεια της θητείας του, κατά τη διάρκεια του οποίου ο ιδιωτικός τομέας της Κίνας γνώρισε ραγδαία ανάπτυξη.

⁴ Το Ντάμπινγκ (αγγλ.: Dumping), ή αλλιώς "πώληση με ζημία" ή αλλιώς "αθέμιτος ανταγωνισμός" αναφέρεται στην πρακτική της πώλησης προϊόντων κάτω από την κανονική τιμή της αγοράς ή σε τιμές κατώτερες του κόστους παραγωγής, με σκοπό την εξάλειψη του ανταγωνισμού και την αδιαμφισβήτητη κυριαρχία μιας επιχείρησης σε μια αγορά. Η λέξη χρησιμοποιείται γενικά μόνο στο πλαίσιο των νόμων του διεθνούς εμπορίου, όπου ντάμπινγκ ορίζεται ως η πρακτική σύμφωνα με την οποία μια εταιρεία ορίζει χαμηλότερη τιμή για τα εξαγόμενα εμπορεύματα από ό,τι το κόστος παραγωγής των εκάστοτε προϊόντων στην χώρα που εισάγει, με αποτέλεσμα να εξουδετερώσει τον ανταγωνισμό στην τοπική αγορά.

επηρεάστηκε αρνητικά όλος ο πλανήτης έτσι και η Κίνα δεν θα μπορούσε να αποτελέσει εξαίρεση. Ο όγκος του παγκόσμιου εμπορίου εμπορευμάτων έχει μειωθεί κατακόρυφα στο πρώτο εξάμηνο του 2020, καθώς υπηρεσίες μεταφορών, αποθήκευσης και γενικότερα οι αλυσίδες εφοδιασμού πάγωσαν. Τον Απρίλιο του 2020, οι οικονομολόγοι του ΠΟΕ υπολόγισαν ότι το παγκόσμιο εμπόριο θα μειωνόταν μεταξύ 13% και 32% το 2020 λόγω της πανδημίας COVID-19. Η Κίνα σημείωσε πτώση 9,8% του ΑΕΠ την πρώτο τρίμηνο του 2020 σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο. Αυτό ισοδυναμεί με ετήσιο ποσοστό -45 τοις εκατό (World Trade Organization, 2020)

Γράφημα 4. Απεικονίζει την ετήσια αύξηση ΑΕΠ της Κίνας με παράγοντα ανάλυσης τον αντίκτυπο της πανδημίας COVID-19 (Πηγή δεδομένων Παγκόσμια Τράπεζα, 2020)

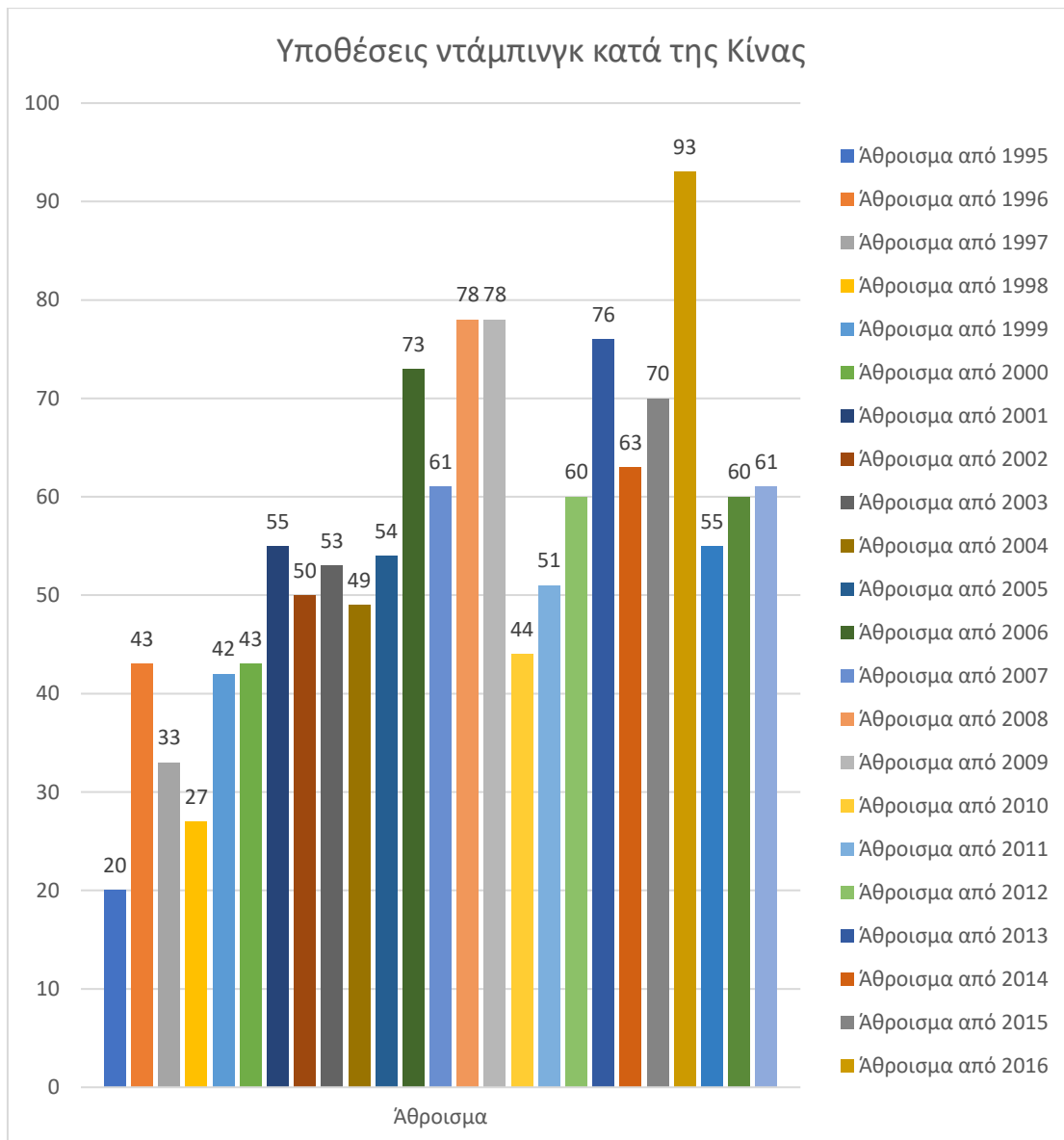
Εικόνα 3 Απεικονίζει την πραγματική αύξηση του ΑΕΠ επιλεγμένων οικονομιών, 2018Q4 - 2020Q1(Πηγή ΠΟΕ,2020)

2.1 Μελέτη περίπτωσης : ο ρόλος της Κίνας στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα

Το καθεστώς και ο ρόλος της Κίνας στον ΠΟΕ παραμένει αμφιλεγόμενο. Για παράδειγμα, υπάρχουν 44 υποθέσεις διαφωνίας του ΠΟΕ κατά της Κίνας για θέματα όπως η παραβίαση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, οι διακρίσεις ποσοτώσεων, οι αθέμιτες κρατικές επιδοτήσεις, οι εξαγωγικοί δασμοί σε πρώτες ύλες και οι περιοριστικοί κανονισμοί. Ένα από τα μεγαλύτερα ζητήματα με την Κίνα που την εμποδίζει να ισούται με άλλες χώρες μέλη του ΠΟΕ είναι ο χαρακτηρισμός της ως οικονομίας χωρίς αγορά (Non Market Economy - NME) (Sutter, 2017). Είναι τόσο καθορισμένη, επειδή η οικονομία διοικείται κυρίως από το κράτος και κατευθύνεται από το κομμουνιστικό κόμμα της Κίνας και όχι από τις δυνάμεις της αγοράς. Ως χώρα χωρίς οικονομία της αγοράς, οι ΗΠΑ και άλλες χώρες του ΠΟΕ μπορούν να προσαρμόσουν τους δασμούς αντιντάμπινγκ⁵ και αντισταθμιστικούς δασμούς στις κινεζικές εισαγωγές, ώστε να ληφθεί υπόψη το κόστος της αγοράς. Η δυναμική αύξηση των εξαγωγών της Κίνας είχε ως αποτέλεσμα κρίσιμες προκλήσεις στον τομέα του αντιντάμπινγκ - περίπου το 17% όλων των ενεργειών αντιντάμπινγκ συμβαίνουν κατά της Κίνας. Επιπλέον, σύμφωνα με το καταστατικό των ΗΠΑ, ο χαρακτηρισμός της Κίνας ως οικονομίας χωρίς αγορά προκαλεί αυστηρότερη εφαρμογή των διαδικασιών ντάμπινγκ στις ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ έχουν 116 υποθέσεις αντιντάμπινγκ και 41 υποθέσεις αντισταθμιστικού δασμού κατά της Κίνας. Οι υποθέσεις αυτές αφορούν μια ποικιλία πρώτων υλών και κατασκευασμένων προϊόντων όπως χημικά, χάλυβας, αλουμίνιο, χαρτί κ.λπ. (Barshefsky, 2006).

Όμως έχοντας γίνει μέλος του ΠΟΕ για περισσότερα από δεκαοχτώ χρόνια, η Κίνα ξεκινά πλέον μια διαμάχη με τον ΠΟΕ για την εξάλειψη της ετικέτας NME. Ωστόσο, σύμφωνα με το Υπουργείο Εμπορίου των ΗΠΑ, η Κίνα θα αντιμετωπίσει πολλά ζητήματα σε αυτήν τη διαμάχη, καθώς θα πρέπει να ξεπεράσει προβλήματα όπως: το νόμισμά της, οι πολιτικές χειραγώγησης, τα δικαιώματα διαπραγμάτευσης της εργασίας, οι περιορισμοί στις ξένες επενδύσεις, η κυριότητα της παραγωγής στην κυβέρνηση, ο κεντρικός καθορισμός τιμών και την έλλειψη διαφανών εμπορικών πολιτικών. Η Κίνα βέβαια από τη μεριά της μπορεί να ασκήσει κάποια μόχλευση έναντι των ΗΠΑ, καθώς κατέχει περίπου 1,1 τρισεκατομμύρια δολάρια του χρέους τους. Η πώληση αυτού του χρέους θα μπορούσε να επηρεάσει αρνητικά την οικονομική ανάπτυξη των ΗΠΑ (Mattoo & Subramanian, 2011).

⁵ Ως αντιντάμπινγκ ορίζονται τα μέτρα που λαμβάνουν χώρες και διεθνείς οργανισμοί για την καταπολέμηση του φαινομένου αυτού. Η πιο συνηθής πρακτική είναι η αναφορά μιας χώρας έναντι κάποιας άλλης στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου.

Γράφημα 5 Στατιστικά στοιχεία που απεικονίζουν τις υποθέσεις περί ντάμπινγκ κατά της Κίνας από το 1995 έως το 2019 (Πηγή δεδομένων ΠΟΕ, 2019)

Η Κίνα αντιμετωπίζει έναν αυξανόμενο κατάλογο εμπορικών διαφορών, ορισμένες εκ των οποίων έχουν τη δυνατότητα να γεννήσουν σημαντικό αριθμό νέων διαφορών εντός του ΠΟΕ. Ο κατάλογος των πιθανών διαφορών, όπως αντικατοπτρίζεται στην Εθνική Έκθεση Εκπροσώπων Εμπορίου των Ηνωμένων Πολιτειών (United States Trade Representatives - USTR) για τα εμπόδια στο εξωτερικό εμπόριο, προσδιορίζει έναν αριθμό πιθανών τομέων εμπορικής σύγκρουσης ΗΠΑ-Κίνας, συμπεριλαμβανομένων πολιτικών εισαγωγών υποκατάστατων προϊόντων στην Κίνα σε διάφορους τομείς. Ένα παράδειγμα αυτών αποτελούν τα λιπάσματα, διαδικασίες δασμολογικής κατάταξης και δασμολογικής αποτίμησης, εισαγωγές ρωσικής ξυλείας κ.α. Οι οδηγίες του ΠΟΕ ορίζουν σαφή δικαιώματα για άλλα μέλη του ΠΟΕ όταν έχουν πρόσβαση στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών της Κίνας και επιτρέπουν στην Κίνα τη χρήση πνευματικής ιδιοκτησίας. Η Κίνα πρέπει λοιπόν να αποφασίσει εάν οι εμπορικές διαφορές του ΠΟΕ, ενώ διαταράσσονται επιφανειακά, ενδέχεται να επιταχύνουν τον εκσυγχρονισμό στην Κίνα και να επιβεβαιώσουν τα επιχειρήματα που

οδήγησαν τη χώρα στον ΠΟΕ. Εναλλακτικά, θα πρέπει να αποφασίσει εάν οι αναμενόμενες διαφωνίες του ΠΟΕ θα προσθέσουν νέες πιέσεις για την εφαρμογή αλλαγών πολιτικής που η Κίνα δεν επιθυμεί ακόμα να πραγματοποιήσει (Mattoo & Subramanian, 2011).

Από την πλευρά της η Κίνα έχει δείξει μεγάλη απροθυμία να χρησιμοποιήσει την ένταξη της στον ΠΟΕ για να διεκδικήσει τα δικαιώματά της. Δεν έχει πρωτοστατήσει σε κανένα εμπορικό πάνελ του οργανισμού αλλά αρέσκεται στο να δραστηριοποιείται στην πίεση ξένων κυβερνήσεων για διάφορα εμπορικά θέματα. Για παράδειγμα ασκεί πίεση στις ΗΠΑ για τη χρήση και υιοθέτηση μέτρων αναφορικά με υφάσματα και ενδύματα, συγκρούεται με την Ιαπωνία για αγροτικά μέτρα που επιβάλλει η δεύτερη επηρεάζοντας τις κινεζικές εξαγωγές και διαφωνεί με την Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με τους περιβαλλοντικούς φραγμούς που επιβάλλει στις εξαγωγές κινεζικών συσκευών (Whalley, 2005).

2.2 Οι σχέσεις της Κίνας με το περιφερειακό εμπόριο

Η Κίνα διαπραγματεύεται ενεργά το περιφερειακό εμπόριο και ευρύτερες συμφωνίες οικονομικής συνεργασίας με έναν αυξανόμενο αριθμό χωρών. Πιο συγκεκριμένα ένας τομέας της εμπορικής πολιτικής που ακολούθησε η Κίνα με την εισχώρηση της στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου αφορά τις περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες (Regional Trade Agreements – RTAs). Τέτοιες εμπορικές συμφωνίες τέθηκαν γρήγορα σε ισχύ με το Χονγκ Κονγκ και το Μακάο⁶, την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία αλλά και με τις χώρες ASEAN (Association of South East Asian Nations). Η Κίνα, όπως και άλλες μεγάλες εμπορικές δυνάμεις (ΗΠΑ και ΕΕ), έχει σαφή κίνητρα για τη δέσμευση σε πολυμερείς κλάδους στον ΠΟΕ ως μέσο για να αποκτήσει πρόσβαση χωρίς διακρίσεις σε μεγάλες αγορές και ως μέσο εξάλειψης των διακρίσεων τόσο σε αυτές όσο και σε μικρότερες αγορές τρίτων χωρών. Επιπλέον η Κίνα έχει εξίσου κίνητρα για να διαπραγματευτεί συμπληρωματικές περιφερειακές ρυθμίσεις που ασχολούνται με τα συμφέροντα της στις τοπικές αγορές με τρόπους που υπερβαίνουν τους κλάδους του ΠΟΕ. Ένα χαρακτηριστικό αυτών των συμφωνιών είναι η ποικιλομορφία τους, τόσο σε μορφή όσο και σε κάλυψη.

Για παράδειγμα, η συμφωνία με το Χονγκ Κονγκ είναι συγκεκριμένη και επικεντρώνεται τόσο στο εμπόριο αγαθών όσο και στις διασυνοριακές επενδύσεις και χρηματοοικονομικές δραστηριότητες, ενώ οι συμφωνίες με την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία παρέχουν σε μεγάλο βαθμό γενικές δηλώσεις πρόθεσης σε πολύ μεγαλύτερο αριθμό περιοχών. Αυτή η ποικιλομορφία προσέγγισης επηρεάζει τις προοπτικές για ενδεχόμενη εμφάνιση εμπορικού συνασπισμού που θα επικεντρώνεται σε αυτές τις συμφωνίες (Feenstra & Wei, 2009).

⁶ Το Χονγκ Κονγκ και το Μακάο αποτελούν ειδικές διοικητικές περιοχές της Κίνας υπό την πολιτική «μια χώρα, δυο συστήματα» καθώς και οι δυο ανήκαν σε αποικιοκρατικές δυνάμεις της Βρετανίας και της Πορτογαλίας αντίστοιχα αλλά η κυριαρχία τους μεταβιβάστηκε στο Πεκίνο. Η αυτονομία αφορά το νομικό σύστημα, το νόμισμα, την τελωνειακή πολιτική, τις πολιτιστικές αντιπροσωπείες, τις διεθνείς αθλητικές ομάδες του, τους νόμους μετανάστευσης, ενώ η Κίνα θα αντιπροσωπεύει το Χονγκ Κονγκ διπλωματικά και στρατιωτικά.

2.2.1 Η περίπτωση εμπορικής συνεργασίας με το Χονγκ Κονγκ και το Μακάο

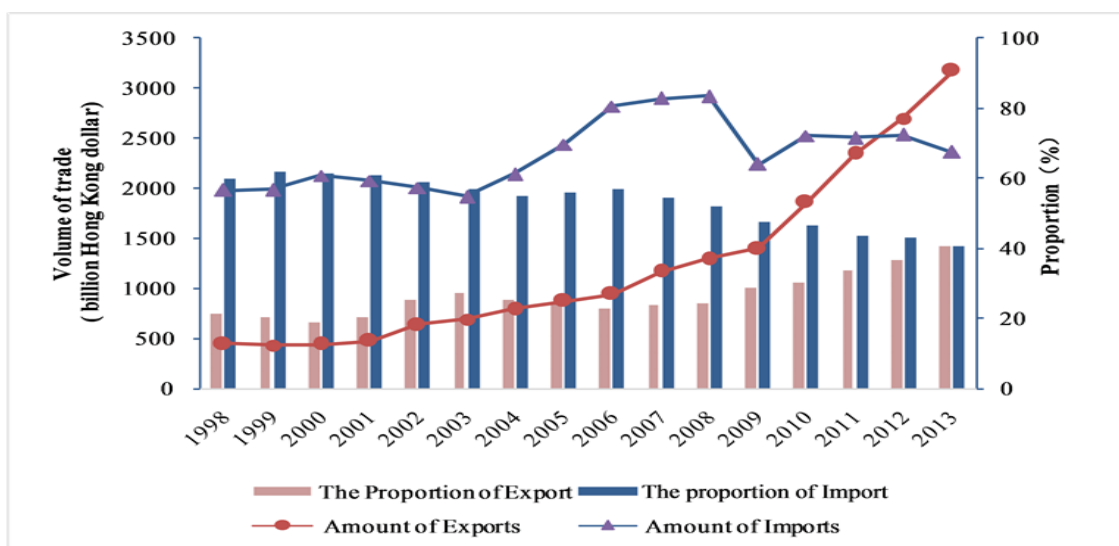
Λαμβάνοντας υπόψιν το χρονικό πλαίσιο μέσα στο οποίο η Κίνα έγινε μέλος του ΠΟΕ, μπορεί κανείς να παρατηρήσει ότι οι πρώτες εμπορικές κινήσεις της χώρας ήταν να συνάψει συμφωνίες με το Χονγκ Κονγκ και το Μακάο. Αυτές ονομάστηκαν στενότερες συμφωνίες οικονομικής συνεργασίας (Closer Economic Partnership Agreements – CEPAs), με την πρώτη να υπογράφεται στις 29 Ιουνίου 2003 μεταξύ Πεκίνου και Χονγκ Κονγκ. Στόχος ήταν η προώθηση της κοινής οικονομικής ανάπτυξης αλλά και η περαιτέρω ανάπτυξη δεσμών μεταξύ Κίνας, Χονγκ Κονγκ και άλλων χωρών ή περιφερειών. Στις 18 Οκτωβρίου 2003 ακολούθησε μια πανομοιότυπη CEPA με το Μακάο. Το κύριο περιεχόμενό των CEPAs έγκειται στην προοδευτική διμερή μείωση ή κατάργηση δασμών και στα μη δασμολογικά εμπόδια που εφαρμόζονται στο εμπόριο αγαθών, μειώνοντας τους διμερείς περιορισμούς στο εμπόριο υπηρεσιών και κάνοντας διάφορα βήματα για την περαιτέρω προώθηση του διμερούς εμπορίου και των επενδύσεων (Whalley, 2005). Η Κίνα συμφώνησε να εισαγάγει μηδενικούς δασμούς για έναν κατάλογο εμπορευμάτων και την πλήρη εξάλειψη των διμερών δασμών που θα θέτονταν σε ισχύ το αργότερο την 1η Ιανουαρίου 2006.

Μεταξύ άλλων οι CEPAs έθεσαν τα θεμέλια για ξένες εταιρείες που θα μπορούσαν να εδρεύουν, να δραστηριοποιούνται και να εξάγουν τα προϊόντα τους στην υπόλοιπη Κίνα, εφόσον αυτά πληρούν τις απαιτήσεις προστιθέμενης αξίας. Ένας άλλος όρος των συμφωνιών διευκρινίζει ότι κανένα συμβαλλόμενο μέρος δεν πρόκειται να εισάγει ποσοστώσεις ή άλλους δασμούς στις διμερείς εισαγωγές και κανένα μέρος δεν θα χρησιμοποιήσει οποιαδήποτε δράση αντιντάμπινγκ έναντι του άλλου. Επιπλέον δεκαοκτώ τομείς υπηρεσιών αναφέρονται με συγκεκριμένες διμερείς δεσμεύσεις στην εκάστοτε CEPA. Η λίστα αυτή περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, διαφήμιση, λογιστική, ακίνητα και κατασκευές, εφοδιαστικές αλυσίδες, εμπορευματικές μεταφορές, τηλεπικοινωνίες και νομικές υπηρεσίες. Ένα ακόμα παράδειγμα των συμφωνιών CEPAs αποτελεί και η μείωση των ελάχιστων απαιτούμενων περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών που εδρεύουν στο Χονγκ Κονγκ και επρόκειτο να ανοίξουν κάποιο υποκατάστημα στην ηπειρωτική Κίνα. Πριν τη σύναψη αυτών των συμφωνιών το ελάχιστο που θα χρειαζόταν μια τράπεζα ήταν 20 δις δολάρια ΗΠΑ ενώ μετά τη συμφωνία αυτά μειώθηκαν στα 6 δις δολάρια ΗΠΑ (Whalley, 2005).

Τέλος και οι δύο CEPA προβλέπουν επίσης συνεργασία στον τουρισμό και αμοιβαία αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων των γηγενών, και οι δύο περιέχουν διατάξεις για τη διευκόλυνση του εμπορίου και των επενδύσεων σύμφωνα με τις οποίες η Κίνα, το Χονγκ Κονγκ και το Μακάο συμφωνούν σε επτά τομείς συνεργασίας. Ο συνολικός συντονισμός και εφαρμογή κάθε CEPA γίνεται μέσω μιας Μικτής Διευθύνουσας Επιτροπής, που έχει συσταθεί για την επίλυση διαφορών και την ερμηνεία διατάξεων. Οι σχέσεις συνεργασίας με το Χονγκ Κονγκ έμελλε να αλλάξουν, όπως και η διεθνής εικόνα της Κίνας, όταν άλλαξε ξαφνικά η στάση του Πεκίνου απέναντι στην ημιαυτόνομη ανεξαρτησία του Χονγκ Κονγκ ψηφίζοντας έναν αμφιλεγόμενο νόμο αναφορικά με την ασφάλεια του δεύτερου.

Πίνακας 1 : Διαρθρωτικός πίνακας του διμερούς εμπορίου υπηρεσιών (%) μεταξύ ηπειρωτικής Κίνας και Χονγκ Κονγκ (Πηγή Census and Statistics Department, Hong Kong Special Administrative Region)

Year	Manufacturing		Transportation		Tourism		Finance		Electronic		Others	
	Import	Export	Import	Export	Import	Export	Import	Export	Import	Export	Import	Export
1998	68.6	-	4.2	39.4	21.5	28.6	0.07	1.99	1.16	2.75	2.8	18.2
1999	68.6	-	5.2	39.7	21.0	27.6	0.09	2.29	0.88	3.09	2.7	19.2
2000	72.0	-	5.3	40.0	17.2	34.8	0.09	1.05	0.56	1.20	3.5	14.2
2001	71.3	-	6.0	36.7	16.7	39.3	0.07	1.14	0.53	2.04	3.8	11.2
2002	69.7	-	6.4	32.2	16.3	46.3	0.12	0.73	0.79	2.22	5.2	11.3
2003	69.7	-	7.1	26.5	14.2	49.9	0.11	1.12	1.03	2.79	5.9	11.7
2004	69.1	-	8.2	27.2	14.8	51.1	0.13	1.12	0.88	2.86	5.3	11.8
2005	70.8	-	8.5	29.0	13.1	51.0	0.18	1.13	0.64	2.70	5.4	11.3
2006	72.9	-	8.1	27.4	11.9	53.5	0.33	2.28	0.51	1.99	5.1	9.9
2007	69.7	-	9.7	28.3	12.7	53.8	0.48	2.34	0.57	1.54	5.6	8.5
2008	68.0	-	9.7	25.7	13.5	56.6	0.47	2.32	0.62	2.02	6.6	9.1
2009	60.1	-	10.3	20.4	17.4	62.9	0.52	2.25	0.82	1.81	9.7	8.9
2010	59.0	-	9.9	20.6	17.2	63.5	0.78	2.87	1.03	2.11	11.2	7.5
2011	55.8	-	10.4	19.0	18.1	67.9	1.26	2.08	1.18	1.82	12.0	6.2
2012	54.9	-	10.7	16.1	18.4	71.6	0.75	1.44	1.49	2.01	12.2	6.3

Εικόνα 4 : Γενική κατάσταση του διμερούς εμπορίου υπηρεσιών μεταξύ ηπειρωτικής Κίνας και Χονγκ Κονγκ (Πηγή Census and Statistics Department, Hong Kong Special Administrative Region)

2.2.2 Οι σχέσεις μεταξύ Κίνας και εθνών Νοτιοανατολικής Ασίας

Ένα χρόνο μετά την εισχώρηση της Κίνας στον ΠΟΕ και συγκεκριμένα το Νοέμβριο του 2002, η Κίνα προχώρησε στη δημιουργία μιας συμφωνίας με την Ένωση Εθνών της Νοτιοανατολικής Ασίας (Association of South East Asian Nations – ASEAN). Επρόκειτο για ένα σύμφωνο αποτελούμενο από 21 σελίδες και 4 παραρτήματα, έμελλε όμως να διευρυνθεί περαιτέρω τα επόμενα χρόνια. Αυτό που διαφάνηκε ήταν ότι δεν πρόκειται για ένα στέρεο πλαίσιο συμφωνιών σαν τις CEPAs (Whalley, 2005).

Αρχικά τα μέρη συμφώνησαν να εργαστούν για τη σύναψη συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών -ΣΕΣ (Free Trade Agreements – FTAs) στο χρονικό πλαίσιο 10 ετών. Μια FTA μεταξύ Κίνας και ASEAN, με τα αρχικά μέλη των ASEAN να είναι έξι (Μπρουνέι, Ινδονησία, Μαλαισία, Φιλιππίνες, Σιγκαπούρη και Ταϊλάνδη), επρόκειτο να συσταθεί έως το 2010 και μετέπειτα έως το 2015, όπου πραγματοποιήθηκε διεύρυνση με τα νεότερα μέλη των ASEAN να είναι χώρες όπως το Βιετνάμ, το Λάος, η Μιανμάρ και η Καμπότζη. Οι FTA που σύναψαν τα 2 συμβαλλόμενα μέρη αρχικά όρισαν ότι οι διμερείς δασμοί θα κυμανθούν από 0 έως 5% και θα γίνουν κινήσεις εξάλειψης δασμολογικών εμποδίων. Επιπλέον εμπορεύματα που υπόκεινται σε μείωση δασμών, μαζί με τους δασμολογικούς συντελεστές, τα χρονοδιαγράμματα και τους κανόνες καταγωγής θα αποτελούσαν αντικείμενο διαπραγματεύσεως από τα μέρη και θα διατυπώνονταν σε επόμενες λεπτομερείς συμφωνίες. Το πρόγραμμα «Πρώρης Συγκομιδής», όπως αρχικά ονομάστηκε, της συμφωνίας ASEAN-Κίνας του 2002, το οποίο ξεκίνησε το 2004, αποτέλεσε το πρόδρομο της συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών – FTA, που υπογράφηκε το 2010 και ξεκίνησε τα βήματα του με τη μείωση των δασμών μεταξύ των δυο μερών. Επίσης είχαν εκπονηθεί μέτρα για τυχόν διμερώς συμφωνημένες ρυθμίσεις διασφάλισης σχετικά με τις επιδοτήσεις αλλά και τα μέτρα αντιντάμπινγκ βάσει των υφιστάμενων κλάδων της GATT (Whalley, 2005). Αναφορικά με το εμπόριο υπηρεσιών τα μέρη συμφώνησαν να διαπραγματευτούν για μια προοδευτική εξάλειψη κάθε διάκρισης τόσο σε νέους όσο και σε υφιστάμενους περιορισμούς. Ως προς τον τομέα των επενδύσεων συμφωνήθηκε να απελευθερωθούν τα επενδυτικά καθεστώτα, να ενισχυθεί η συνεργασία και να βελτιωθεί η διαφάνεια κανόνων και κανονισμών. Η συμφωνία κάλυψε επίσης άλλους πιθανούς τομείς συνεργασίας πέραν του εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών, με απροσδιόριστους τρόπους, στη γεωργία, την τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνιών, την ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων, τις επενδύσεις, την ανάπτυξη λεκάνης του ποταμού Μεκόνγκ⁷, την τραπεζική, τη χρηματοδότηση, τις μεταφορές, την ενεργειακή ανάπτυξη και τον τουρισμό (Whalley, 2005).

Το εμπόριο μεταξύ Κίνας και ASEAN συνεχίζει να αυξάνεται, καθώς πλέον οι Νοτιοανατολικές χώρες αποτελούν το μεγαλύτερο εμπορικό συνεργάτη για τη Κίνα, αλλά οι ίδιες εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν μόνο το 11.4% των εξαγωγών τους και το 19.4% των εισαγωγών τους από την ίδια. Έτσι η Κίνα κερδίζει από πιο ανοιχτές αγορές για τους κινέζους κατασκευαστές και από μια πιο σταθερή προσφορά πρώτων υλών, καθώς οι ASEAN είναι ο τέταρτος μεγαλύτερος προμηθευτής της Κίνας. Βέβαια η FTA μπορεί επίσης να επιφέρει ταχύτερη ελευθέρωση εντός των ίδιων ASEAN, καθώς εξαλείφονται τα μη δασμολογικά εμπόδια που επηρεάζουν το εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών προς την Κίνα (Barshefsky, 2006).

⁷ Ο Μεκόνγκ είναι ποταμός της Νοτιοανατολικής Ασίας. Πηγάζει από την περιοχή του οροπεδίου του Θιβέτ, και αφού διασχίσει την επαρχία Γιουνάν της Κίνας, σχηματίζοντας και ένα μικρό μέρος των συνόρων της Κίνας με την Μιανμάρ, συνεχίζει σχηματίζοντας τα σύνορα μεταξύ Μιανμάρ και Λάος καθώς και το μεγαλύτερο μέρος των συνόρων μεταξύ Λάος και Ταϊλάνδης. Στη συνέχεια, από τα εδάφη του Λάος περνά στην Καμπότζη και έπειτα στο Βιετνάμ, όπου χύνεται στην Θάλασσα της Νότιας Κίνας. Η Επιτροπή Ποταμού Μεκόνγκ (MRC) είναι ένας διακυβερνητικός οργανισμός που συνεργάζεται άμεσα με τις κυβερνήσεις της Καμπότζης, του Λάος, της Ταϊλάνδης και του Βιετνάμ για τη διαχείριση των κοινών υδάτινων πόρων.

Table 19
ASEAN trade by selected partner country/region, 2015
as of November 2016

ASEAN Statistics

Partner country/region	Value (US\$million)			% Share to total ASEAN trade		
	Exports	Imports	Total trade	Exports	Imports	Total trade
ASEAN	305,693	238,059	543,751	25.9	21.9	24.0
Australia	32,959	18,784	51,743	2.8	1.7	2.3
Canada	6,927	4,787	11,714	0.6	0.4	0.5
China	134,249	211,515	345,764	11.4	19.4	15.2
EU 28 ^{1/}	127,584	100,056	227,640	10.8	9.2	10.0
India	39,101	19,453	58,554	3.3	1.8	2.6
Japan	113,694	124,350	238,044	9.6	11.4	10.5
Republic of Korea	45,809	76,676	122,484	3.9	7.0	5.4
New Zealand	4,945	3,403	8,348	0.4	0.3	0.4
Pakistan	5,359	999	6,357	0.5	0.1	0.3
Russia	3,989	9,392	13,381	0.3	0.9	0.6
USA	129,171	83,172	212,343	10.9	7.6	9.4
Total selected partner countries/regions	949,479	890,645	1,840,124	80.3	81.8	81.1
Others^{2/}	232,552	197,634	430,186	19.7	18.2	18.9
Total ASEAN	1,182,031	1,088,279	2,270,310	100.0	100.0	100.0

Source: ASEAN Secretariat

Symbols used

Data in *italics* are the latest updated/revised figures from previous posting.

Notes

Some figures may not add up to totals due to rounding off errors.

1/ Includes Austria, Belgium, Cyprus, Czech Republic, Denmark, Estonia, Finland, France, Germany, Greece, Hungary, Ireland, Italy, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Malta, the Netherlands, Poland, Portugal, Slovakia, Slovenia, Spain, Sweden, United Kingdom and Croatia

2/ Includes of all other countries and those that could not be attributed to specific countries.

Εικόνα 5 : Πίνακας που απεικονίζει εμπορικές σχέσεις μεταξύ χωρών ASEAN και άλλων χωρών (Πηγή ASEAN Secretariat, 2016)

Όμως η ύπαρξη τέτοιων συμφωνιών και συνεργασιών δεν σημαίνει ότι οι σχέσεις των συμβαλλόμενων μερών υφίστανται δίχως προβλήματα. Καθώς η Κίνα μεγάλωνε οικονομικά, εμπορικά και διπλωματικά ξεκίνησε να δείχνει ένα διαφορετικό πρόσωπο αναφορικά με τις βλέψεις της στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ασίας. Ο αυξανόμενος ισχυρισμός της Κίνας για το τι αντιλαμβάνεται ως κυριαρχικά δικαιώματά της επιδεινώνει τις σχέσεις της με λιγότερο ισχυρά κράτη στην περιοχή με τα οποία έχει εδαφικές διαφορές. Σε αντίδραση, αυτά τα κράτη ζητούν ισχυρότερες εγγυήσεις ασφάλειας και στενότερες σχέσεις ασφάλειας με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Όπως και στη Βορειοανατολική Ασία και τη διαφωνία για τα θαλάσσια σύνορα μεταξύ της Νότιας Κορέας και της Κίνας, οι διαφορές των θαλάσσιων συνόρων της Κίνας με τη Μαλαισία, το Μπρουνέι και την Ινδονησία, παρά τα περιστατικά, μέχρι στιγμής, έχουν μείνει σε μεγάλο βαθμό περιθωριοποιημένες. Αντίστοιχα, αυτοί οι τρεις αμφισβητούμενοι δεν έχουν επικεντρώσει τις διαφορές τους στις σχέσεις τους με την Κίνα ή στα αντισταθμιστικά οφέλη της ενισχυμένης αμερικανικής στρατηγικής συμμετοχής στην περιοχή, όπως και οι Φιλιππίνες και, σε μικρότερο βαθμό, το Βιετνάμ (Rozman & Liow, 2018).

Οι εδαφικές διαμάχες και η επιθετικότητα της Κίνας στη Νοτιοανατολική Ασία ενδέχεται να επηρεάσουν τη σχέση ΗΠΑ-Κίνας στην περιοχή περισσότερο από ότι η γενική σχέση ΗΠΑ-Κίνας θα επηρεάσει τις περιφερειακές σχέσεις ασφάλειας. Η Κίνα φαίνεται να έχει καταλήξει σε μια πιο αποφασιστική προσέγγιση στις θαλάσσιες διαφορές στα σύνορά της. Η ολοένα και πιο τεταμένη σχέση του Βιετνάμ με την Κίνα στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας και η αναδυόμενη σχέση ασφάλειας με τις ΗΠΑ τοποθετούν το Βιετνάμ περισσότερο στην κατηγορία που αψηφά την Κίνα από την αναβαλλόμενη και αφού πλέον η οικονομία του Βιετνάμ είναι προσανατολισμένη στις εξαγωγές και τις άμεσες ξένες επενδύσεις - ΑΞΕ σημαίνει ότι το Βιετνάμ δεν εξαρτάται από την Κίνα και φαίνεται απίθανο να γίνει έτσι στο μέλλον.

Οι διαφορές στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας αφορούν τόσο νησιωτικές όσο και θαλάσσιες αξιώσεις μεταξύ πολλών κυρίαρχων κρατών της περιοχής, συγκεκριμένα του Μπρουνέι, της

της Κίνας, της Ινδονησίας, της Μαλαισίας, των Φιλιππίνων και του Βιετνάμ. Υπολογίζεται ότι το παγκόσμιο εμπόριο αξίας 3,37 τρισεκατομμυρίων δολαρίων διέρχεται από τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας ετησίως, το οποίο αντιπροσωπεύει το ένα τρίτο του παγκόσμιου θαλάσσιου εμπορίου. Το 80 τοις εκατό των εισαγωγών ενέργειας της Κίνας και το 39,5 τοις εκατό του συνολικού εμπορίου της Κίνας περνά μέσω της Θάλασσας της Νότιας Κίνας. Οι διαφορές περιλαμβάνουν τα νησιά, τους υφάλους, τις όχθες και άλλα χαρακτηριστικά της Θάλασσας της Νότιας Κίνας, όπως τα νησιά Spratly, τα νησιά Paracel και διάφορα όρια στον Κόλπο του Tonkin. Υπάρχουν περαιτέρω διαφορές, συμπεριλαμβανομένων των υδάτων κοντά στα νησιά της Ινδονησίας, τα οποία πολλοί δεν θεωρούν μέρος της Θάλασσας της Νότιας Κίνας. Τα ενάγοντα κράτη ενδιαφέρονται να διατηρήσουν ή να αποκτήσουν τα δικαιώματα για τα αλιευτικά αποθέματα, την εξερεύνηση και την πιθανή εκμετάλλευση αργού πετρελαίου και φυσικό αέριο στον πυθμένα διαφόρων τμημάτων της Θάλασσας της Νότιας Κίνας, και τον στρατηγικό έλεγχο σημαντικών θαλάσσιων οδών.

Ομοίως, ορισμένοι έχουν εντοπίσει το μερικό πολιτικό και οικονομικό άνοιγμα της Μιανμάρ στην επιθυμία να επιδιώξει μεγαλύτερη αυτονομία από την Κίνα. Η Σιγκαπούρη από τη μεριά της έχει λάβει πολύ ισχυρότερη θέση για την υποστήριξη μιας ενισχυμένης στρατηγικής θέσης των ΗΠΑ στη Νοτιοανατολική Ασία από το Μπρουνέι, τη Μαλαισία ή την Ινδονησία. Εάν οι κινεζικές διεκδικητικές ενέργειες στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας επρόκειτο να ενταθούν στα ύδατα που αμφισβητούσαν με τη Μαλαισία, την Ινδονησία και το Μπρουνέι ή αν η συνειδητοποίηση αυτών των κρατών σχετικά με τις κινεζικές ενέργειες σε αυτά τα αμφισβητούμενα ύδατα θα αυξανόταν, τότε αυτό το πρόβλημα για τις ASEAN θα μπορούσε να εμβαθύνει.

Αυτές οι κινήσεις δείχνουν ότι η άνοδος της Κίνας και η μαξιμαλιστική της προσέγγιση στις θαλάσσιες διαφορές σημαίνουν ότι το στρατηγικό μέλλον της Βορειοανατολικής Ασίας και της Νοτιοανατολικής Ασίας μπορεί να είναι παρόμοια. Συνεπώς οι σχέσεις της Κίνας με τους γείτονές της τόσο στα Βόρεια όσο και στα Νότια μπορεί να καθορίσουν τις στρατηγικές συνθήκες της σχέσης ΗΠΑ-Κίνας (Rozman & Liow, 2018).

Εικόνα 6 : Χάρτης που παρουσιάζει τις αξιώσεις της Κίνας στη Νότια κινεζική θάλασσα (Πηγή UNCLOS)

2.3 Οι εμπορικές σχέσεις της Κίνας με τη Δύση

Οι μεγαλύτεροι εμπορικοί εταίροι της Κίνας το 2018, βάσει το συνολικό εμπόριο, στη Δύση περιλαμβάνουν τις 28⁸ χώρες που αποτελούν την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ 28) και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Αυτοί οι δυο εταίροι αποτελούν και τις μεγαλύτερες αγορές εξαγωγών των κινεζικών προϊόντων, ενώ η ΕΕ 28 αποτέλεσε τη μεγαλύτερη πηγή εισαγωγίμων προϊόντων στις κινεζικές αγορές (Morrison, China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States, 2019). Οι εμπορικές σχέσεις μεταξύ Κίνας και Δύσης μπορούν να εντοπιστούν άτυπα κατά τα μεσαιωνικά χρόνια με τους μεγάλους εξερευνητές που σύνδεσαν Δύση και Ανατολή με το δρόμο του μεταξιού, αλλά με την πάροδο του χρόνου και με την άνοδο της ασιατικής χώρας στα τέλη του 20^{ου} αιώνα τα δυτικά κράτη προχώρησαν σε μελετημένες προσεγγίσεις για το μεταξύ τους εμπόριο.

2.3.1 Σχέσεις μεταξύ Κίνας και Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο αρχαίος δρόμος μεταξιού αποτελούταν από ένα δίκτυο μονοπατιών, ορεινών περασμάτων που χρησιμοποιούσαν οι τολμηροί έμποροι για τη σύνδεση της Κίνας και της Ευρώπης μέσω διαμεσολαβητών. Δεν υπήρχε μια πραγματική υποδομή, απλώς μια σχεδόν ατελείωτη αλυσίδα τοπικών και περιφερειακών οδών. Πράγματι, ο δρόμος μεταξιού δεν ήταν τόσο ένας «δρόμος», αλλά μια έκφραση μιας έντονης αποφασιστικότητας να συνδέσει τις αγορές και να αναζητήσει την προστιθέμενη αξία των αγαθών που ανταλλάσσονται μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών και επιπέδων ανάπτυξης. Ο μελλοντικός δρόμος μεταξιού μπορεί να προσθέσει μεγάλη αξία σε αυτό που είναι ήδη μια έντονη οικονομική επαφή μεταξύ Κίνας και ΕΕ. Πρόκειται για μια παρόμοια αποφασιστικότητα που παρακίνησε τους αρχαίους εμπόρους. Πολλά θα μπορούσαν να επιτευχθούν με το νέο δρόμο του μεταξιού, με τη μορφή συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών (ΣΕΣ)-FTA μεταξύ της ΕΕ και της Κίνας, ειδικά εάν είναι βαθιά και περιεκτική.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Κίνας. Η Κίνα είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της ΕΕ μετά τις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά αυτό φαίνεται να αλλάζει γρήγορα. Η συνεχής ανάπτυξη της κινεζικής οικονομίας και η ένταξή της στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού έβαλαν την Κίνα σε μια πορεία για να γίνει ο μεγαλύτερος έμπορος στον κόσμο και η μεγαλύτερη οικονομία της, μετρούμενη με τις συναλλαγματικές ισοτιμίες της αγοράς. Όταν μετράμε με ισοτιμία αγοραστικής δύναμης, η Κίνα είναι ήδη η μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο. Από τότε που η Κίνα εντάχθηκε στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου τον Δεκέμβριο του 2001, οι εξαγωγές αγαθών της ΕΕ προς την Κίνα αυξήθηκαν κατά μέσο όρο περισσότερο από 10% ετησίως και οι εξαγωγές υπηρεσιών της κατά περισσότερο από 15% ετησίως. Αυτό έχει δημιουργήσει πολλά οφέλη για τους παραγωγούς

⁸ Στα μέχρι τότε στοιχεία το Ηνωμένο Βασίλειο αποτελούσε ακόμα κομμάτι της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σήμερα, μετά το BREXIT, η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελείται από 27 χώρες-μέλη.

και τους καταναλωτές της ΕΕ. Ωστόσο, καθώς οι εισαγωγές από την Κίνα αυξήθηκαν επίσης ραγδαία, προκάλεσε κάποια αναστάτωση στις αγορές εργασίας και προϊόντων της ΕΕ.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση βέβαια ήταν και είναι πάντα προσεκτική απέναντι στην Κίνα και τις εμπορικές τους συνεργασίες, καθώς η ασιατική χώρα έχει αποτελέσει ουκ ολίγες φορές το μήλον της Έριδος για διαμάχες που αφορούν γενικότερα μέτρα αντιντάμπινγκ ή πολιτικές εμπορίου κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ενδυμάτων της ΕΕ κατά της Κίνας. Όταν για παράδειγμα το 2005 έληξε το Multi Fibre Agreement που αφορούσε επιβολή ποσοστώσεων για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα που εισάγονταν από τις αναπτυσσόμενες χώρες, ο επίτροπος εμπορίου της Ε.Ε, Peter Mandelson, ζήτησε από την Κίνα να περιορίσει εθελοντικά τις αυξανόμενες εξαγωγές κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων της εν μέσω προειδοποιήσεων της βιομηχανίας για μαζικές απώλειες θέσεων εργασίας, χωρίς να λάβει μια συγκεκριμένη απάντηση. Τον Απρίλιο του ίδιου έτους η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε μια έρευνα για εννέα κατηγορίες κινεζικών εισαγωγών και το Μάιο η Ένωση εξέδωσε μια τελική προειδοποίηση στην Κίνα ώστε να περιορίσει τις εξαγωγές κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων διαφορετικά θα αντιμετώπιζε προσωρινές κυρώσεις. Ως απάντηση η Κίνα τον ίδιο μήνα αύξησε απότομα τους φόρους σε 74 κατηγορίες κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων με την ελπίδα να αποφευχθεί η μείωση των εισαγωγών τους από την ΕΕ και ανακοίνωσε ότι θα ακύρωνε την επιβολή δασμών στις εξαγωγές κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων. Εν τέλει, μετά από επαφές των δυο μερών, η Κίνα και η ΕΕ συμφώνησαν να περιορίσουν την αύξηση των κινεζικών εισαγωγών κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων σε περίπου 10 τοις εκατό ετησίως έως ότου ελευθερωθεί το εμπόριο όπως επίσης η Ε.Ε επρόκειτο να αναστείλει τις προγραμματισμένες κυρώσεις (Men & Balducci, 2010).

Κατά την ανάπτυξη της διεθνούς εμπορικής στρατηγικής της από το 2006, η ΕΕ έδωσε μεγάλη έμφαση στη σύναψη συμφωνιών ελευθέρων συναλλαγών-ΣΕΣ (FTA) με δυναμικές οικονομίες της Ανατολικής Ασίας. Μέχρι πολύ πρόσφατα, ωστόσο, δεν είχε γίνει ρητή αναφορά για την Κίνα, τη μεγαλύτερη και πιο δυναμική οικονομία της περιοχής, ως πιθανός υποψήφιος για μια ΣΕΣ με την ΕΕ. Αυτή η επίβλεψη γίνεται ακόμα πιο έντονη αν εξετάσει κανείς το μέγεθος της οικονομικής επαφής που υπάρχει ήδη σήμερα μεταξύ αυτών των δύο εμπορικών εταίρων. Η Κίνα είναι η λογική συνέχεια της εμπορικής στρατηγικής της Ένωσης για την Ανατολική Ασία (Pelkmans, 2016). Η πρώτη επίσημη πρόταση για μια τέτοια ΣΕΣ, που έκανε ο Κινέζος Πρόεδρος Χι Γιν Πινγκ την άνοιξη του 2014, εξετάστηκε προσεκτικά και υπό διάφορες συνθήκες και από την ΕΕ. Η μελέτη των Ευρωπαίων οδήγησε στην ανάδυση δυο βασικών πτυχών για μια τέτοια συμφωνία, το γιατί και το πως (Pelkmans, 2016).

Η πρώτη πτυχή, το γιατί, βασίστηκε σε πέντε επιχειρήματα. Οι λέξεις-κλειδιά που χαρακτηρίζουν αυτά τα πέντε επιχειρήματα είναι: μεγαλύτερη οικονομική δυναμική, συγκριτική πρόσβαση στην αγορά, με τις μέγα-περιφέρειες, η σύνδεση μεταξύ των κινεζικών μεταρρυθμίσεων και η έκθεση στον ξένο ανταγωνισμό και στα στρατηγικά και γεωπολιτικά

πλεονεκτήματα. Αρχικά το οικονομικό δυναμικό των εμπορικών και επενδυτικών σχέσεων ΕΕ-Κίνας είναι πολύ μεγαλύτερο από αυτό που έχει αποδειχθεί δυνατό μέχρι τώρα λόγω περιορισμών και απαγορεύσεων, παρά την εντυπωσιακή αύξηση του διμερούς εμπορίου και των επενδύσεων στο πρόσφατο παρελθόν. Επιπλέον τόσο για την ΕΕ όσο και για την Κίνα, η αξιοποίηση αυτού του οικονομικού δυναμικού είναι η κύρια αποστολή της εμπορικής και επενδυτικής πολιτικής. Ως εκ τούτου, αυτό το πρώτο επιχείρημα στο γιατί αποδείχθηκε να είναι πολύ ισχυρό και συνάμα πειστικό.

Ένας άλλος λόγος για τη ΣΕΣ μπορεί να συνίσταται στη διασφάλιση της πρόσβασης στην αγορά που είναι τουλάχιστον τόσο καλή όσο είναι διαθέσιμη με άλλους σχετικούς εμπορικούς εταίρους. Διαφορετικά, οι ανταγωνιστικές θέσεις των εταιρειών της ΕΕ και της Κίνας έναντι εταιρειών άλλων εμπορικών εταίρων ενδέχεται να υποστούν ζημιά προσωρινά ή μόνιμα. Αυτό το σκεπτικό είναι γνωστό ως θεωρία «ντόμινο» για την αδιάκοπη τάση διαπραγμάτευσης νέων ΣΕΣ⁹.

Η ΕΕ και η Κίνα διαπιστώνουν ότι διαπραγματεύονται με εμπορικούς εταίρους που έχουν ή σχεδιάζουν να έχουν μια βελτιωμένη μορφή πρόσβασης στην αγορά. Αυτό δημιουργεί κατανοητές πιέσεις για τη βελτίωση επίσης της πρόσβασης στην αγορά απευθείας μεταξύ τους.

Ένα τρίτο επιχείρημα για μια ΣΕΣ ΕΕ-Κίνας είναι η εμφάνιση «μέγα – περιφερειών ανάπτυξης», συμπεριλαμβανομένης της εταιρικής σχέσης για το Trans Pacific Partnership -TPP ,χωρίς την Κίνα, τη διατλαντική εταιρική σχέση εμπορίου και επενδύσεων (Transatlantic Trade and Investment Partnership-ΤΤΙΡ) που βρίσκεται υπό διαπραγμάτευση μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ, τη Περιφερειακή συνολική οικονομική εταιρική σχέση (Regional Comprehensive Economic Partnership -RCEP)που είναι υπό διαπραγμάτευση με την Κίνα και τις χώρες της ASEAN ως οι κύριοι αρχιτέκτονες, και σε μικρότερο βαθμό η ΣΕΣ ΕΕ-Ιαπωνίας αλλά και η Συνολική Οικονομική και Εμπορική Συμφωνία (Comprehensive Economic and Trade Agreement-CETA) μεταξύ της ΕΕ και του Καναδά. Αυτά τα σύμφωνα έχουν αυξήσει τα κίνητρα για την Κίνα να στραφεί στο μεγαλύτερο εμπορικό της και σημαντικότερο εταίρο των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων-ΑΞΕ την Ευρωπαϊκή Ένωση για να βελτιώσει την πρόσβαση στην αγορά, να εμβαθύνει τις επενδυτικές σχέσεις και να εντείνει την οικονομική και τεχνική συνεργασία (Commission, 2020).

⁹ Η θεωρία του ντόμινο υποστηρίζει ότι η υπογραφή μιας ΣΕΣ ωθεί αποκλεισμένα έθνη να υπογράψουν νέες ΣΕΣ που είχαν προηγουμένως αποφύγει, καθώς το φαινόμενο της εμπορικής εκτροπής της πρώτης ΣΕΣ δημιουργεί νέες δυνάμεις πολιτικής οικονομίας σε αποκλεισμένα έθνη. Συγκεκριμένα, τα αποκλεισμένα έθνη επιδιώκουν να υπογράψουν ΣΕΣ ως μέσο αποκατάστασης της νέας διάκρισης. Οι δεύτεροι γύροι ΣΕΣ δημιουργούν τη δική τους εμπορική εκτροπή που μπορεί με τη σειρά της να οδηγήσει σε περισσότερες ΣΕΣ. Χρησιμοποιώντας μια προφανή μεταφορά, η θεωρία του ντόμινο εξηγεί γιατί οι FTA φαίνεται να είναι «μεταδοτικές». Η θεωρία του ντόμινο δεν είναι μια «πρωτόγονη» εξήγηση για το γιατί εξαπλώνεται η περιφερειοποίηση, αλλά εξηγεί πώς μερικά εξωγενή σοκ θα μπορούσαν να προκαλέσουν έναν καταρράκτη των επιπτώσεων της πολιτικής οικονομίας που το κάνει να μοιάζει με την περιφερειακή εξάπλωση σαν μια πυρκαγιά. Μελετητές υποστηρίζουν ότι η περιφερειοποίηση αποτελεί απειλή για το παγκόσμιο εμπορικό σύστημα.

Μια τέταρτη περίπτωση μπορεί να βρεθεί στον ισχυρό σύνδεσμο μεταξύ των βαθιών εγχώριων μεταρρυθμίσεων στην Κίνα, καθώς το επόμενο στάδιο της μετάβασής της σε μια καλά λειτουργούσα, αναπτυγμένη οικονομία της αγοράς και ξεφεύγοντας από την «παγίδα μεσαίου εισοδήματος» και την έκθεση της σε ξένα αγαθά και υπηρεσίες ανταγωνισμού καθώς και πιο διαδεδομένες ΑΞΕ σε όλους τους τομείς.

Τέλος μια ΣΕΣ ΕΕ-Κίνας μπορεί επίσης να εξεταστεί για στρατηγικούς και γεωπολιτικούς λόγους, αν και φαίνεται ανεπιθύμητο για την Κίνα να συμμετέχει σε μια ΣΕΣ αποκλειστικά για τέτοιους λόγους. Θα μπορούσε λοιπόν να υποστηριχθεί ότι η ΕΕ είναι ένας ιδανικός γεωπολιτικός εταίρος για την Κίνα, καθώς η ΕΕ είναι μια αστική Ένωση και χρησιμεύει ως ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος και κορυφαίος επενδυτής της, με μια επερχόμενη ολοκληρωμένη συμφωνία ΕΕ-Κίνας για επενδύσεις, χωρίς να αποτελεί δύναμη του Ειρηνικού με οποιονδήποτε παρά διπλωματικό τρόπο.

Για να αναλυθεί η δεύτερη πτυχή, το πώς, πρέπει να μελετηθεί η συνολική σημασία του εμπορίου και των επενδύσεων της διμερούς σχέσης, τόσο σήμερα όσο και στο εγγύς μέλλον, η σχέση μεταξύ των εσωτερικών μεταρρυθμίσεων στην Κίνα και την πρωτοβουλία μιας ΣΕΣ, η φύση των πρόσφατων συμφωνιών ΣΕΣ και επενδύσεων που έχει συνάψει η Κίνα, ορισμένοι δείκτες του διμερούς εμπορίου και των σχέσεων ΑΞΕ και η σημασία των παγκόσμιων αλυσίδων αξίας για το εμπόριο με την Κίνα και τις θέσεις εργασίας της ΕΕ που συνδέονται με αυτήν (Pelkmans, 2016). Η σημασία της διμερούς σχέσης εμπορίου και ΑΞΕ δύσκολα μπορεί να υποτιμηθεί. Μια ΣΕΣ μεταξύ ΕΕ και Κίνας επρόκειτο να είναι μεταξύ δύο γιγάντων του εμπορίου. Και η προσδοκία είναι ότι η Κίνα θα αναλάβει το μεγαλύτερο εμπορικό μερίδιο στην παγκόσμια οικονομία έως το 2030, σαφώς μπροστά από τις ΗΠΑ και ισοδύναμα ή ελαφρώς μπροστά από την ΕΕ (Pelkmans, 2016).

Αρχικά από το 2013, οι κινεζικές αρχές ανακοίνωσαν τακτικά την εντατικοποίηση της διαδικασίας μεταρρύθμισης της χώρας. Εάν κάποιος λάβει αυτές τις δηλώσεις υπόψιν, η δύσκολη μετάβαση από την παλιά προγραμματισμένη και κρατική οικονομία σε μια καθοδηγούμενη από την αγορά, με το κράτος αποκλειστικά σε ρόλο ως νομοθέτη, επόπτη και εκτελεστή, θα σήμαινε αποφασιστική πρόοδο για την ίδια την Κίνα αλλά και για την ΕΕ και άλλους εμπορικούς εταίρους. Οι νέες μεταρρυθμίσεις αποσκοπούσαν στην απομάκρυνση από τη μαζική παραγωγή ειδών εργασιακής έντασης και χαμηλής ειδίκευσης και να δώσουν μεγαλύτερη έμφαση στις υπηρεσίες προς τους καταναλωτές και λιγότερο έμφαση στηριζόμενη στις εξαγωγές, ανάπτυξη με κάθε κόστος και περισσότερη εγχώρια κατανάλωση από μια αυξανόμενη μεσαία τάξη που να υποστηρίζεται, μεταξύ άλλων, με περισσότερα οφέλη από το κράτος πρόνοιας (Pelkmans, 2016).

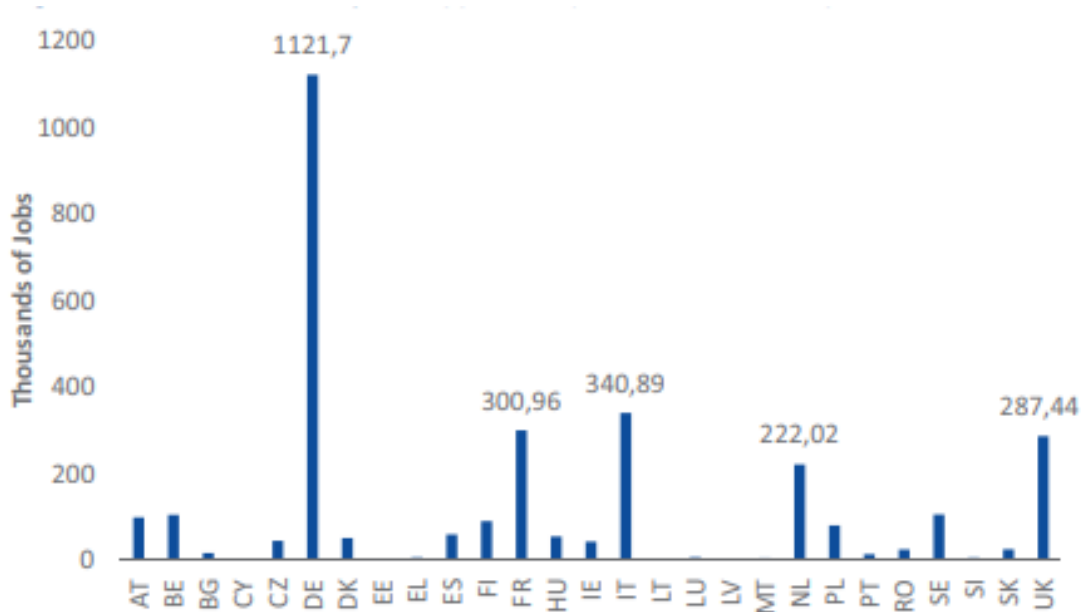
Έπειτα οι εμπορικές πολιτικές της Κίνας ήταν ενεργές στο διμερές μέτωπο, πολύ λιγότερο όσον αφορά το πολυμερές που ορίζει ο ΠΟΕ και πολύ λίγες στον Γύρο της Ντόχα. Οι ΣΕΣ της ασιατικής χώρας ήταν συνήθως ρηχές, δηλαδή επικεντρώθηκαν κυρίως στους δασμούς και

λιγότερο ή καθόλου στα ρυθμιστικά εμπόδια. Όσον αφορά τις επενδυτικές συνθήκες, οι περισσότερες από αυτές έχουν στενή επενδυτική προστασία ή σχεδόν καθόλου ιδιαίτερα στην αποτελεσματική πρόσβαση στην αγορά, ειδικά για υπηρεσίες. Υπήρξαν όμως νέα σημάδια αλλαγής. Όσον αφορά τις επενδύσεις, μια πρόσφατη συνθήκη με τον Καναδά φαίνεται να δείχνει μια νέα ετοιμότητα για να γίνει πιο φιλόδοξη, ειδικά όσον αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των φυσικών προσώπων, που συνδέονται με τις επιχειρήσεις, όπως το να επιτρέπεται στις ανώτερες διευθυντικές θέσεις να μην περιορίζονται πλέον από την εθνικότητα (Pelkmans, 2016).

Η κατανόηση της λειτουργίας των παγκόσμιων αλυσίδων αξίας, είναι κρίσιμη για την εκτίμηση των μελλοντικών εμπορικών τάσεων μεταξύ των δύο οικονομιών και του πιθανού ρόλου των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων στο εμπόριο Κίνας-ΕΕ και τις ΑΞΕ.

Αρκεί να σημειωθεί ότι οι εταιρείες της ΕΕ έχουν πολλούς δεσμούς με την Κίνα μέσω των πλέον παραδοσιακών ζωνών επεξεργασίας εξαγωγών αλλά και όλο περισσότερο με εγκαταστάσεις στην ίδια την Κίνα, ως προμηθευτές ενδιάμεσων αγαθών τόσο εντός πολυεθνικών όσο και μεταξύ ανεξάρτητων επιχειρήσεων και μάλιστα ως παραγωγοί τελικών προϊόντων για την Κίνα και το εξωτερικό, συμπεριλαμβανομένης της ίδιας της Ευρώπης. Ωστόσο, δεν πρέπει κάποιος να υπερβάλλει το βαθμό στον οποίο το εμπόριο με την Κίνα προκύπτει από παγκόσμιες αλυσίδες αξίας. Οι εισαγωγείς, οι λιανοπωλητές και οι χονδρέμποροι, για παράδειγμα, βασίζονται στην Κίνα για την προμήθεια, οδηγώντας σε μεγάλες εμπορικές ροές ανεξάρτητα από τις διαφοροποιημένες αλυσίδες αξίας.

Τέλος μία μελέτη δείχνει ότι πέντε χώρες της ΕΕ έχουν εξέχοντα ποσοστά απασχόλησης ανθρώπων που συνδέονται με το εμπόριο αγαθών μεταξύ ΕΕ-Κίνας, με τη Γερμανία να έχει τόσες θέσεις εργασίας που συνδέονται με τις εξαγωγές της προς την Κίνα, 1,1 εκατομμύρια, ένα ποσό που και οι τέσσερις χώρες της ΕΕ που βρίσκονται στη λίστα όπως η Γαλλία, Ιταλία, Ολλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο, έχουν συνολικά μαζί. Ωστόσο και οι εισαγωγές από την Κίνα παρέχουν επίσης πολλές θέσεις εργασίας με διάφορους τρόπους. Αυτές οι εισαγωγές μπορεί να αποτελούνται από ενδιάμεσα αγαθά αλλά και από τα λεγόμενα αγαθά μαζικής κατανάλωσης, δημιουργώντας πολλές θέσεις εργασίας στον τομέα της διανομής.

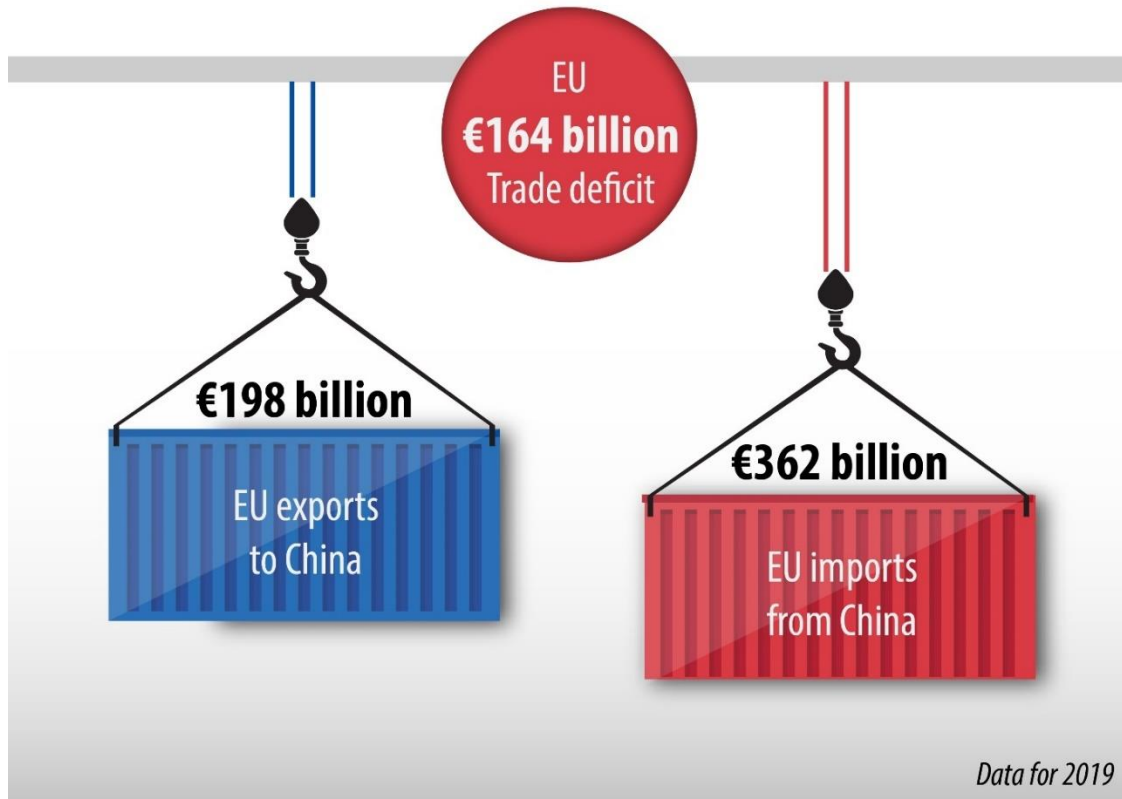
Εικόνα 7 : Γράφημα που απεικονίζει τον αριθμό θέσεων εργασίας στην ΕΕ που υποστηρίζονται από τις εξαγωγές των κρατών μελών στην Κίνα (Πηγή Κοινό Κέντρο Ερευνών Εμπορίου και Θέσεων εργασίας, 2015)

Αυτό που πρέπει να σημειωθεί, βάσει των παραπάνω, είναι ότι παρά τις σχέσεις που διέπουν την ΕΕ με την Κίνα, η εμπορική τους σχέση παρουσιάζει ένα ποσοστό ανισορροπίας. Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό του διμερούς εμπορίου στην εποχή μετά τον ΠΟΕ ήταν η διαρκής ικανότητα της Κίνας να διατηρήσει εμπορικό πλεόνασμα με την ΕΕ. Από το 2000 έως το 2018, το εμπορικό έλλειμμα της ΕΕ με την Κίνα αυξήθηκε από 49 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ μέχρι και τα 300 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, που αντιστοιχούν περίπου στο 2% του ΑΕΠ της ΕΕ (Garcia - Herrero, Wolff, Xu, & Poitiers, 2020). Για το 2019 το ποσό αυτό κυμάνθηκε στα 164 δισεκατομμύρια ευρώ ή 194 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ.

EU - China trade balance

Trade in goods

ec.europa.eu/eurostat

Εικόνα 8 : Εικόνα που απεικονίζει το εμπορικό έλλειμα για το 2019 μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Κίνας (Πηγή Eurostat, 2019)

Τέλος όταν εξετάζουμε τα στοιχεία της Eurostat για τη διάσπαση του εμπορικού ισοζυγίου της ΕΕ σε μεμονωμένες χώρες, πρέπει να είμαστε αρκετά προσεκτικοί διότι οι λογιστικές πρακτικές πίσω από τα δεδομένα εμπορίου αγαθών της Eurostat στρεβλώνουν έντονα τα στοιχεία για τις εισαγωγές από χώρες εκτός ΕΕ κυρίως μέσω του φαινομένου του Ρότερνταμ¹⁰ (Garcia - Herrero, Wolff, Xu, & Poitiers, 2020). Παράδειγμα αποτελούν οι εξαγωγές από την Κίνα προς τη Γαλλία και τη Γερμανία υποτιμούνται στα στοιχεία της Eurostat, σε σχέση με τις πραγματικές τους τιμές, κατά 40% και 30% αντίστοιχα.

¹⁰ Η οιονεί διαμετακόμιση είναι γνωστό ότι επηρεάζει κυρίως τα κράτη μέλη με μεγάλους λιμένες στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ιδίως της Ολλανδίας. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο ο αντίκτυπος του στα στοιχεία είναι γνωστός ως «φαινόμενο του Ρότερνταμ». Σε περίπτωση εισαγωγών, τα εμπορεύματα που προορίζονται για άλλα κράτη μέλη της ΕΕ που φθάνουν σε ολλανδικούς λιμένες καταγράφονται, σύμφωνα με τους κοινοτικούς κανόνες, ως εισαγωγές εκτός ΕΕ από την Ολλανδία (η χώρα όπου τα εμπορεύματα τίθενται σε ελεύθερη κυκλοφορία) και ως αποστολές από την Ολλανδία με τα κράτη μέλη του πραγματικού προορισμού παρόλο που δεν υπάρχει σχέση με την οικονομία της Ολλανδίας.

Αυτό οδηγεί σε πολύ χαμηλότερο φαινόμενο εμπορικού ελλείμματος και για τις δύο χώρες στα στοιχεία της Eurostat από ό, τι στην πραγματικότητα. Αυτό είναι το αποτέλεσμα της ιεράρχησης της αναφοράς των κινήσεων αγαθών στην ενιαία αγορά της ΕΕ. Η Eurostat αντιμετωπίζει κάθε αγαθό που φτάνει στην ενιαία αγορά της ΕΕ ως εισαγωγή στη χώρα εισόδου, ακόμη και όταν τα αγαθά προορίζονται για άλλη χώρα. Συνεπώς αυτό επιτρέπει τη σύλληψη της ροής αυτών των αγαθών στην ενιαία αγορά, αλλά στρεβλώνει τις διμερείς εμπορικές ροές μεταξύ χωρών της ΕΕ και τρίτων χωρών (Garcia - Herrero, Wolff, Xu, & Poitiers, 2020).

EU-27 imports of goods from China, 2019

	EUR million	% of China in extra EU-27 imports
Netherlands	88 414	26.1
Germany	76 772	18.8
Italy	31 665	17.3
France	31 426	15.1
Spain	24 821	16.4
Poland	20 536	25.9
Belgium	16 704	10.9
Czechia	14 806	35.6
Sweden	8 424	17.4
Hungary	7 470	24.9
Denmark	6 253	21.4
Austria	5 606	14.3
Romania	4 537	19.3
Greece	4 061	14.9
Ireland	3 146	5.8
Portugal	2 953	14.0
Slovakia	2 904	17.2
Finland	2 296	11.2
Slovenia	2 016	13.6
Luxembourg	1 509	42.7
Bulgaria	1 484	13.8
Lithuania	929	8.7
Croatia	726	13.6
Estonia	651	16.7
Latvia	511	12.1
Cyprus	410	12.2
Malta	255	8.6

Source: Eurostat (online data code: ext_st_eu27_2019sitc and DS-018995)

Εικόνα 9 : Πίνακας που απεικονίζει τα εισαγόμενα προϊόντα από την Κίνα. Γίνεται διακριτό το φαινόμενο του Ρότερνταμ (Πηγή Eurostat, 2020)

Συνοπτικά, είναι προς το συμφέρον της ΕΕ να προωθήσει μια θετική σχέση με την Κίνα, με κοινό στόχο την προώθηση του διμερούς εμπορίου και των επενδύσεων, αλλά και τη συνεργασία για την παγκόσμια μεταρρύθμιση σε τομείς όπως η κλιματική αλλαγή ή το πολυμερές εμπορικό σύστημα. Αλλά η ΕΕ δεν μπορεί να είναι αφελής. Το οικονομικό σύστημα της Κίνας καθοδηγείται από ένα εξαιρετικά επεμβατικό κράτος (Garcia - Herrero, Wolff, Xu, & Poitiers, 2020). Αυτό δημιουργεί πολλαπλές εντάσεις και επιπλοκές στην εμπορική και επενδυτική σχέση. Το κρατικό μοντέλο της Κίνας καθιστά επίσης πιο δύσκολο τον θεμιτό ανταγωνισμό για τις ευρωπαϊκές εταιρείες. Αυτό δημιουργεί ανησυχίες για τους ισότιμους όρους ανταγωνισμού, όχι μόνο στις αγορές της Κίνας και της ΕΕ αλλά και σε τρίτες αγορές όπου ανταγωνίζονται κινεζικές και ευρωπαϊκές εταιρείες. Τέλος, ένα ισχυρό Κομμουνιστικό Κόμμα είναι επίσης μια σημαντική πολιτική ανησυχία για την Ευρώπη. Ως εκ τούτου, η Κίνα ορθώς θεωρείται όχι μόνο ένας συνεργάτης και ανταγωνιστής αλλά και ένας συστημικός αντίπαλος. Η προσπάθεια της ΕΕ να διατηρήσει την πολυμέρεια και την προφανή οικονομική σημασία της Κίνας θα πρέπει να υπενθυμίσει ότι η επιδίωξη γόνιμης και ισορροπημένης συνύπαρξης είναι η μόνη λύση για τις οικονομικές σχέσεις ΕΕ-Κίνας. Αυτό σημαίνει ότι η ΕΕ πρέπει να έχει τη

δική της στρατηγική για την Κίνα, ανεξάρτητη από τις ΗΠΑ. Επιπλέον, οι χώρες της ΕΕ πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο ενωμένες στις οικονομικές σχέσεις ΕΕ-Κίνας, ώστε η διαπραγματευτική δύναμη της ΕΕ να μην αραιωθεί. Και οι επενδυτικές σχέσεις είναι πλέον ζωτικής σημασίας για τις οικονομικές σχέσεις ΕΕ-Κίνας (Garcia - Herrero, Wolff, Xu, & Poitiers, 2020). Μια καλοσχεδιασμένη διμερής επενδυτική συμφωνία είναι υψίστης σημασίας για μια σταθερή και δίκαιη σχέση.

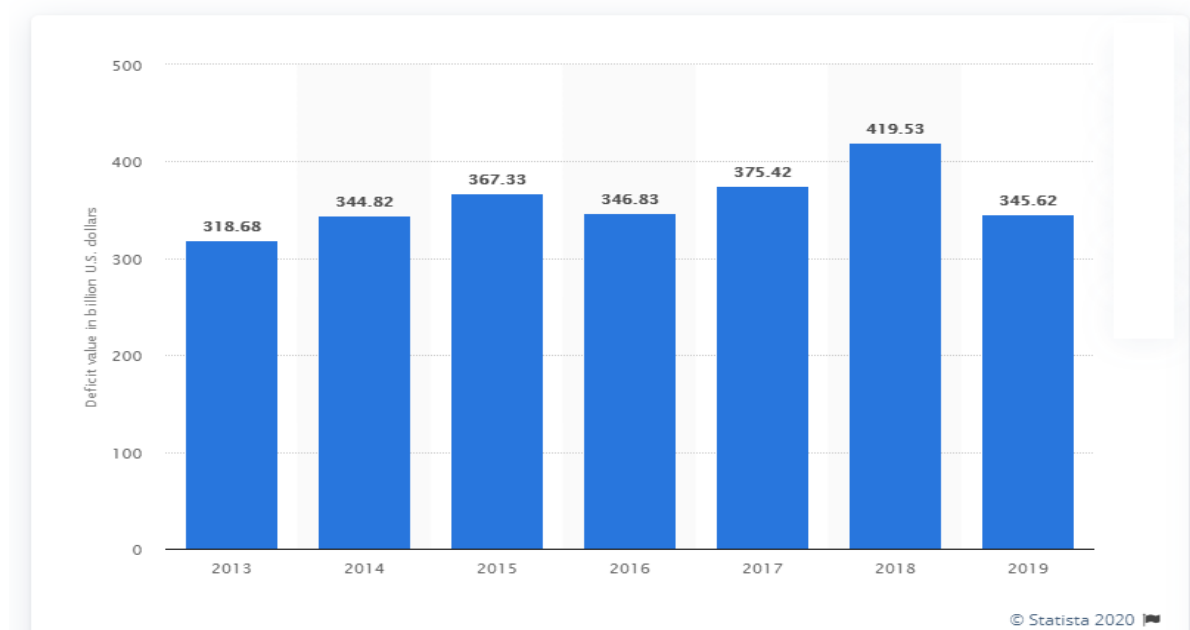
2.3.2 Σχέσεις μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής

Η άνοδος της Κίνας ως σημαντικού διεθνούς παράγοντα όχι μόνο έχει επαναπροσδιορίσει το παγκόσμιο εμπορικό σύστημα, αλλά έχει επίσης εκτεταμένες οικονομικές και πολιτικές επιπτώσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ανατολική Ασία, την Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο. Η ένταξη της Κίνας στην παγκόσμια οικονομία και η προοδευτική υιοθέτηση της αγοράς είχε ενθαρρυνθεί για περισσότερα από 40 χρόνια πολιτικής και οικονομικής δέσμευσης των ΗΠΑ σε μεγάλο βαθμό. Αυτές οι εξελίξεις βοήθησαν στη διεύρυνση και την εμπάθυνση των σχέσεων μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Κίνας σε όλα τα επίπεδα, προς όφελος και των δύο χωρών. Οι Ηνωμένες Πολιτείες απέκτησαν ορισμένα οφέλη από τη μεταξύ τους εμπορική σχέση. Οι Αμερικανοί καταναλωτές έχουν εδώ και καιρό πρόσβαση σε μια ευρύτερη ποικιλία λιγότερο δαπανηρών αγαθών. Επιπλέον τα χαμηλού κόστους καταναλωτικά και βιομηχανικά αγαθά από την Κίνα βοήθησαν στην τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης των ΗΠΑ διατηρώντας παράλληλα τον έλεγχο του πληθωρισμού. Μαζί, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Κίνα, αντιπροσώπευαν περίπου το ήμισυ της οικονομικής ανάπτυξης παγκοσμίως τα τελευταία χρόνια (United States Trade Representative , 2006). Οι οικονομικοί δεσμοί ΗΠΑ-Κίνας έχουν επεκταθεί σημαντικά από τότε που η Κίνα άρχισε να μεταρρυθμίζει την οικονομία της και να ελευθερώνει το εμπορικό της καθεστώς στα τέλη της δεκαετίας του 1970. Το συνολικό εμπόριο εμπορευμάτων ΗΠΑ-Κίνας αυξήθηκε από 2 δισεκατομμύρια δολάρια το 1979, όταν ξεκίνησαν οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις της Κίνας, σε 636 δισεκατομμύρια δολάρια το 2017. Η Κίνα είναι σήμερα ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος των Ηνωμένων Πολιτειών, η τρίτη μεγαλύτερη εξαγωγική αγορά και η μεγαλύτερη πηγή εισαγωγών. Το 2015, οι πωλήσεις ξένων θυγατρικών των ΗΠΑ στην Κίνα ανήλθαν σε 482 δισεκατομμύρια δολάρια. Πολλές αμερικανικές εταιρείες θεωρούν ότι η συμμετοχή στην αγορά της Κίνας είναι κρίσιμη για την παγκόσμια ανταγωνιστικότητά τους (Morrison, 2018). Επιπλέον οι αμερικανικές εταιρείες που χρησιμοποιούν την Κίνα ως το τελικό σημείο συναρμολόγησης για τα προϊόντα τους ή χρησιμοποιούν κινεζικές εισροές για παραγωγή στις Ηνωμένες Πολιτείες, μπορούν να μειώσουν το κόστος παραγωγής τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Κίνα είναι επίσης ο μεγαλύτερος ξένος κάτοχος τίτλων του Υπουργείου Οικονομικών των ΗΠΑ, στα 1,2 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ από τον Απρίλιο του 2018. Οι αγορές χρεωστικών τίτλων στις ΗΠΑ συμβάλλουν στη διατήρηση των επιτοκίων των ΗΠΑ σε χαμηλά επίπεδα (Morrison, 2018).

Το εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών των ΗΠΑ με την Κίνα ανήλθε συνολικά σε 737,1 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 2018. Οι εξαγωγές ήταν 179,3 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ ενώ οι εισαγωγές ήταν 557,9 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Το εμπορικό έλλειμμα αγαθών

και υπηρεσιών των ΗΠΑ με την Κίνα ήταν 378,6 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 2018. Πιο αναλυτικά η Κίνα αποτέλεσε το μεγαλύτερο εταίρο εμπορικών αγαθών με συνολική, αμφίδρομη, εμπορία αγαθών τα 659,8 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ κατά τη διάρκεια του 2018. Οι εξαγωγές αγαθών ανήλθαν στα 120,3 δισεκατομμύρια δολάρια ενώ οι εισαγωγές αγαθών ανήλθαν στα 539,5 δισεκατομμύρια δολάρια. Το εμπόριο υπηρεσιών με την Κίνα συνολικά σε εξαγωγές και εισαγωγές, ανήλθε συνολικά σε 77,3 δισεκατομμύρια δολάρια το 2018. Οι εξαγωγές υπηρεσιών ήταν 58,9 δισεκατομμύρια δολάρια και οι εισαγωγές υπηρεσιών ήταν 18,4 δισεκατομμύρια δολάρια. Το εμπορικό πλεόνασμα υπηρεσιών των ΗΠΑ με την Κίνα ήταν 40,5 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 2018. Σύμφωνα με το Υπουργείο Εμπορίου, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών από τις ΗΠΑ προς την Κίνα υποστήριξαν περίπου 911.000 θέσεις εργασίας το 2015 από τις οποίες 601.000 υποστηρίζονται από εξαγωγές αγαθών και 309.000 υποστηρίζονται από εξαγωγές υπηρεσιών (Morrison, 2018). Παρ'όλα αυτά όμως το έλλειμμα εμπορίου αγαθών των ΗΠΑ με την Κίνα έφτασε τα 419,2 δισεκατομμύρια δολάρια το 2018.

United States goods trade deficit with China from 2013 to 2019 (in billion U.S. dollars)

Εικόνα 10. Γράφημα που παρουσιάζει το εμπορικό έλλειμμα, σε δισεκατομμύρια δολάρια Η.Π.Α, μεταξύ Η.Π.Α και Κίνας (Πηγή Statista, 2020)

Βέβαια καθώς οι οικονομικοί δεσμοί ΗΠΑ-Κίνας έχουν αυξηθεί, το ίδιο κάνουν και οι ανησυχίες των ΗΠΑ σχετικά με τις εμπορικές και επενδυτικές πρακτικές της Κίνας, συμπεριλαμβανομένου του αυξανόμενου άμεσου και ισχυρού ρόλου του κράτους στην οικονομία και τις πολιτικές που απαιτούν πολλές εταιρείες των ΗΠΑ να αποκαλύψουν ευαίσθητες ιδιοκτησιακές πληροφορίες για να λειτουργήσουν στην Κίνα. Η βραδύτητα του Πεκίνου να αναγνωρίσει και να αντιμετωπίσει τις ανησυχίες των ΗΠΑ, ενώ οι κινεζικές εταιρείες επεκτείνονται υπεράκτια, έχουν επισημάνει άνισα επίπεδα ανοίγματος της αγοράς, αποκλίνουσες προσεγγίσεις στους παγκόσμιους κανόνες και σημαντικές διαφορές στις συνθήκες λειτουργίας και τις αρχές των οικονομικών συστημάτων των ΗΠΑ και της Κίνας. Αυτές συμπεριλαμβάνουν σαφείς

διαχωρισμούς κυβερνητικών και επιχειρηματικών συμφερόντων, την προστασία της ελευθερίας της πληροφόρησης και της έκφρασης, της ιδιωτικής ζωής και της πνευματικής ιδιοκτησίας και του αμερόληπτου κράτους δικαίου. Η τροφοδοσία των ανησυχιών των ΗΠΑ είναι μια αύξηση στις αναφορές της κινεζικής εταιρικής κατασκοπείας, του αυστηρότερου ελέγχου πληροφοριών του Πεκίνου και της πίεσης στις αμερικανικές εταιρείες να συμμορφωθούν με αυτούς τους ελέγχους, των αντιποίνων και των βιομηχανικών πολιτικών που ενθαρρύνουν τη μεταφορά της πνευματικής ιδιοκτησίας των ΗΠΑ στην κινεζική κυβέρνηση και στο στρατό (Morrison, 2018).

Από τον Μάρτιο του 2018, το εμπόριο ΗΠΑ-Κίνας έχει κλιμακωθεί από έναν πόλεμο τιμών σε έναν τεχνολογικό πόλεμο και τον στρατηγικό ανταγωνισμό μεταξύ των δύο γιγάντων. Στις 22 Μαρτίου 2018, το Γραφείο του Εκπροσώπου Εμπορίου των ΗΠΑ (USTR) δημοσίευσε μια έκθεση της Ενότητας 301 σχετικά με τις εμπορικές πρακτικές της Κίνας. Βάσει αυτής της έκθεσης, ο Πρόεδρος Τράμπ εξέδωσε ένα προεδρικό μνημόνιο που ζήτησε την αντιμετώπιση της «οικονομικής επιθετικότητας» της Κίνας και έδωσε εντολή στη διοίκησή του να επιβάλει πρόσθετους δασμούς εισαγωγής σε αγαθά από την Κίνα 50 δισεκατομμυρίων δολαρίων και να περιορίσει τις κινεζικές επενδύσεις στις ΗΠΑ. Η έκθεση κατηγορήσε κυρίως την Κίνα ότι περιορίζει τα δικαιώματα ιδιοκτησίας ξένων επιχειρήσεων και ζητά την ίδρυση κοινοπραξιών, αναγκάζοντας έτσι τις αμερικανικές εταιρείες να μεταφέρουν τεχνολογία σε κινεζικές εταιρείες (Yong, 2019). Υπάρχουν τρεις βασικοί λόγοι για τους οποίους η κυβέρνηση των ΗΠΑ ξεκίνησε εμπορικό πόλεμο εναντίον της Κίνας.

Πρώτον, η κυβέρνηση Τράμπ ελπίζει να μειώσει σημαντικά το εμπορικό έλλειμμα των ΗΠΑ με την Κίνα. Ως μέρος των απαιτήσεών τους, οι ΗΠΑ αρχικά ζήτησαν μείωση 100 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ ετησίως στο έλλειμμα των ΗΠΑ, και αργότερα αύξησαν τον στόχο σε 200 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Αναφέρεται ότι η Κίνα θα δεσμευτεί να εισαγάγει 1,2 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ για ένα διάστημα 6 ετών στην επικείμενη συμφωνία για τη μείωση του εμπορικού ελλείμματος των ΗΠΑ. Οι σκοποί του Τράμπ είναι πολύ ξεκάθαροι: να επιστρέψουν θέσεις εργασίας στις Ηνωμένες Πολιτείες (Yong, 2019).

Εικόνα 11. Γραφική αναπαράσταση των εμπορικών διαφορών μεταξύ Κίνας & Η.Π.Α (Πηγή The Economic Times, 2019)

Δεύτερον, ο Αμερικανός Πρόεδρος ελπίζει ότι η Κίνα θα ανοίξει την αγορά της στις Ηνωμένες Πολιτείες και θα βελτιώσει την πρόσβαση των αμερικανικών εταιρειών στην αγορά. Από το 2008, οι αμερικανικές εταιρείες παραπονέθηκαν ότι η κινεζική αγορά γίνεται όλο και λιγότερο ανοιχτή. Επισημαίνουν ότι η κινεζική κυβέρνηση ευνοεί περισσότερες κρατικές επιχειρήσεις από τις εταιρείες που έχουν επενδύσει στο εξωτερικό όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις. Ειδικότερα, για λόγους «εθνικής ασφάλειας» και «ασφάλειας πληροφοριών», η Κίνα ενίσχυσε τους περιορισμούς πρόσβασης στην αγορά για τις αμερικανικές εταιρείες στη βιομηχανία πληροφοριών και συναφείς υπηρεσίες. Οι αμερικανικές εταιρείες και τα εμπορικά επιμελητήρια συνέχισαν να ασκούν πίεση στην κυβέρνηση των ΗΠΑ να λάβει σκληρές ενέργειες στην Κίνα (Yong, 2019).

Τρίτον, οι Ηνωμένες Πολιτείες ελπίζουν να αλλάξουν τις τρέχουσες βιομηχανικές πολιτικές της Κίνας για να επιδοτήσουν τις αναδυόμενες βιομηχανίες, αναγκάζοντας την Κίνα να εγκαταλείψει το σχέδιο «Made in China 2025»¹¹ και ειδικά την «παράλογη» πρακτική της «αναγκαστικής μεταφοράς τεχνολογίας» από ξένες εταιρείες.

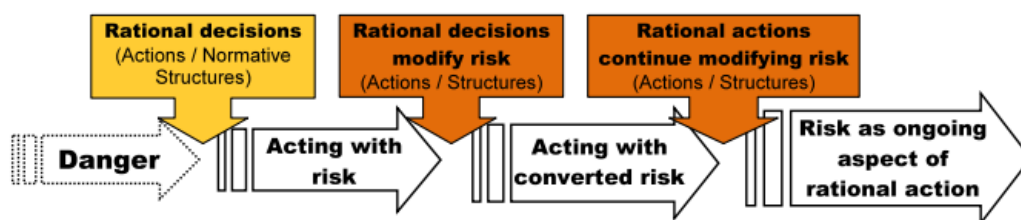
¹¹ Το Made in China 2025 είναι ένα εθνικό στρατηγικό σχέδιο για την περαιτέρω ανάπτυξη του μεταποιητικού τομέα της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας. Η Κίνα στοχεύει να απομακρυνθεί από είναι απλώς το «παγκόσμιο εργοστάσιο» που παράγει φθηνά, χαμηλής τεχνολογίας αγαθά που διευκολύνονται από το χαμηλότερο κόστος εργασίας και τα πλεονεκτήματα της αλυσίδας εφοδιασμού. Η πρωτοβουλία ενθαρρύνει την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας, όπως η αεροδιαστημική, για την επίτευξη ανεξαρτησίας από ξένους προμηθευτές. Οι στόχοι της Made in China 2025 περιλαμβάνουν την αύξηση του κινεζικού-εγχώριου περιεχομένου βασικών υλικών σε 40 τοις εκατό έως το 2020 και 70 τοις εκατό έως το 2025.

Η έκθεση της ενότητας 301 κατηγορήσε την Κίνα ότι περιορίζει την ιδιοκτησία ξένων επενδυτών σε κοινοπραξίες για απόκτηση μεταφοράς τεχνολογίας ή ακόμη και «κλοπής» τεχνολογίας. Από την άλλη πλευρά, οι ΗΠΑ κατηγορούν επίσης τις συγχωνεύσεις στο εξωτερικό της Κίνας και τις εξαγορές ξένων εταιρειών που επιδοτούνται από φθηνότερη χρηματοδότηση. Στην πραγματικότητα, ως αναπτυσσόμενη χώρα, η Κίνα εφάρμοσε μια πολιτική «αγοράς για τεχνολογία» τις δεκαετίες μεταρρύθμισης και ανοίγματος και τα αποτελέσματα μιας τέτοιας πολιτικής είναι αμφιλεγόμενα (Yong, 2019).

Παρά τους αυξανόμενους εμπορικούς δεσμούς, η διμερής οικονομική τους σχέση έγινε όλο και πιο περίπλοκη και είναι, συχνά, γεμάτη ένταση. Από την πλευρά των ΗΠΑ, πολλές εμπορικές εντάσεις οφείλονται στην ατελή μετάβαση της Κίνας σε μια οικονομία ελεύθερης αγοράς. Ενώ η Κίνα ελευθέρωσε τα οικονομικά και εμπορικά της καθεστώτα τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, συνεχίζει να διατηρεί, ή έχει επιβάλει πρόσφατα, μια σειρά κρατικών κατευθυντήριων πολιτικών που φαίνεται να στρεβλώνουν το εμπόριο και τις ροές επενδύσεων. Οι κυριότεροι τομείς ανησυχίας που εκφράστηκαν από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής των ΗΠΑ και τα ενδιαφερόμενα μέρη περιλαμβάνουν την υποτιθέμενη εκτεταμένη οικονομική κατασκοπεία στον κυβερνοχώρο της Κίνας εναντίον εταιρειών των ΗΠΑ, το σχετικά αναποτελεσματικό ιστορικό επιβολής των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, οι πολιτικές καινοτομίας που εισάγουν διακρίσεις, η μικτή καταγραφή σχετικά με την εφαρμογή των υποχρεώσεων του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Ακόμα η εκτεταμένη χρήση βιομηχανικών πολιτικών, όπως επιδοτήσεις και εμπόδια επενδύσεων, για την προώθηση και προστασία βιομηχανιών που ευνοούνται από την κυβέρνηση αλλά και παρεμβατικές πολιτικές για να επηρεάσουν την αξία του νομίσματός της. Πολλοί υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής των ΗΠΑ υποστηρίζουν ότι τέτοιες πολιτικές επηρεάζουν δυσμενώς τα οικονομικά συμφέροντα των ΗΠΑ και έχουν συμβάλει στην απώλεια θέσεων εργασίας των ΗΠΑ σε ορισμένους τομείς (Morrison, 2018).

3 Θεωρητικό πλαίσιο Διοικητικής της Διακινδύνευσης – Risk Management

Ο όρος της Διοικητικής της Διακινδύνευσης – Risk Management εμπεριέχει έννοιες όπως η απειλή (threat), ο φόβος, ο κίνδυνος (danger / risk / hazard) ή το ρίσκο, η αβεβαιότητα, η πιθανότητα, ο αντίκτυπος, η αξία, η ωφελιμότητα, το αποτέλεσμα. Πρέπει να αναφερθεί όμως ότι η λέξη ρίσκο όταν χρησιμοποιείται στα ελληνικά εννοεί γενικά τον κίνδυνο και δεν διαφοροποιείται από αυτόν, αλλά σαν έννοια περιλαμβάνει τόσο ένα ανεπιθύμητο αποτέλεσμα ή δυνητική απώλεια όσο και ένα επιθυμητό ή ένα δυνητικό όφελος¹². Κάθε φορά που οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν κάποια αποτυχία, μπορεί να αναγνωρίσουν την απειλή κινδύνου (danger / hazard) και να βιώσουν φόβο. Ανεξάρτητα από τις πιθανότητες επιτυχίας, όταν αποφασίζουν να αναλάβουν δράση για να αποτρέψουν τον κίνδυνο (danger / hazard) γίνονται συνειδητοί διαχειριστές των συνθηκών τους. Η απόφαση για τους ανθρώπους να ενεργούν αποφασιστικά και να αποφεύγουν να βρίσκονται στο έλεος του κινδύνου (danger / hazard) είναι όταν αρχίζουν να υπολογίζουν ή να αναμένουν ένα συγκεκριμένο και υπολογίσιμο κίνδυνο (risk). Υπό αυτήν την έννοια, ο κίνδυνος (risk) είναι μια διαδικασία ορθολογικής επιλογής, που βασίζεται στη συνείδηση και το θάρρος. Ο κίνδυνος (risk) υπάρχει όπου οι άνθρωποι διαμορφώνουν το μέλλον τους με λογικά επιχειρήματα ή διαβαθμισμένες παρατηρήσεις, όπου ενεργούν συνειδητά και υπολογίζουν τις τρέχουσες ενέργειες. Είναι η προσπάθεια να οργανώσουν το μέλλον και να κερδίσουν δύναμη με μια άγνωστη ή τουλάχιστον απροσδόκητη εξέλιξη των γεγονότων. Παρά το γεγονός ότι δεν μπορούν να γνωρίζουν το εύρος των δραστηριοτήτων τους ανά πάσα στιγμή, ο κίνδυνος (risk) ενισχύει τις μελλοντικές τους ενέργειες. Ο κίνδυνος (risk) είναι το λογικό ισοδύναμο με την ορθολογική επιλογή, αλλά ασχολείται με την αβεβαιότητα, καθιστώντας τον άνθρωπο ικανό για μελλοντική δράση. Η διαχείριση κινδύνων επικεντρώνεται στο πιθανό εύρος δράσης, και στο τέλος βοηθά στην καθιέρωση κανονιστικών δομών ως πρότυπα επιλογής κινδύνων (risks) (Klürpelberg, Straub, & Welppe, 2014). Έτσι στο Λονδίνο, το 1946, 65 εκπρόσωποι από 25 χώρες συναντιούνται για να συζητήσουν το μέλλον της Διεθνούς Τυποποίησης. Το 1947, ο Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης - International Standard Organization (ISO) ιδρύθηκε επίσημα με 67 τεχνικές επιτροπές, ομάδες δηλαδή εμπειρογνομόνων που εστιάζουν σε ένα συγκεκριμένο θέμα.

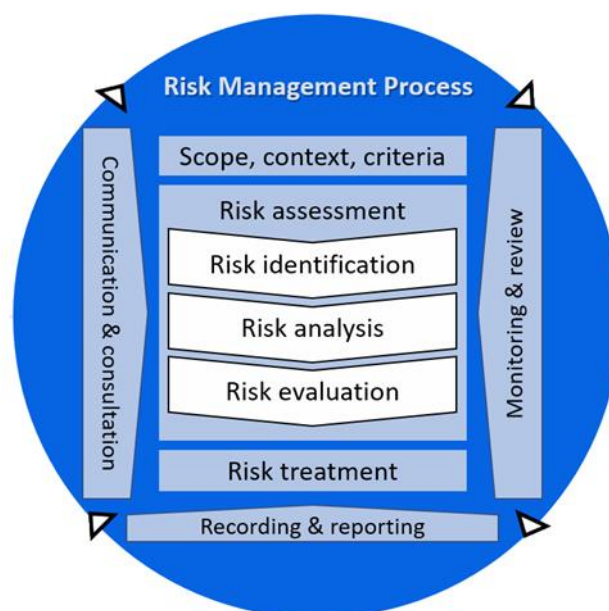
¹² Η δυνητική απώλεια ισοδυναμεί με το επικίνδυνο, την απειλή· και το ανεπιθύμητο αρνητικό αποτέλεσμα ενώ το δυνητικό όφελος ισοδυναμεί με την ευκαιρία, με το επιθυμητό θετικό αποτέλεσμα.

Εικόνα 12 : Διατήρηση ενεργειών και αποφάσεων ως ένα δείγμα διαχείρισης κινδύνων με ορθολογική σκέψη (Πηγή Klüppelberg, Straub, & Welppe, 2014)

3.1 Διαχείριση Κινδύνων

Η διαχείριση κινδύνων – risk management αποτελεί ένα αέναο κύκλο διεργασιών για την εξασφάλιση μιας ορθολογικής απόφασης. Το πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων περιβάλλεται από συστηματικές εφαρμογές διαδικασιών στο σύνολο της όλης διαδικασίας. Τέτοιες διαδικασίες είναι αρχικά η επικοινωνία και η παρακολούθηση για να διασφαλίσουν την επιτυχής εφαρμογή και πορεία της διαδικασίας. Έπειτα ακολουθεί ο προσδιορισμός του κινδύνου (risk identification) για να αποσαφηνιστούν οι στόχοι και οι σκοποί της διαδικασίας και να θεσπιστούν κριτήρια. Μετά ακολουθεί ο κορμός του πλαισίου διαχείρισης κινδύνων, που ονομάζεται αξιολόγηση κινδύνων (risk assessment).

Το πρώτο και σημαντικότερο στάδιο στην αξιολόγηση των κινδύνων είναι η αναγνώριση τους. Ο εκάστοτε αναλυτής μόνο τότε μπορεί να ξεκινήσει να προσδιορίζει και να καταγράφει κινδύνους (risks). Για να διαχειριστεί το στάδιο αναγνώρισης θα πρέπει να θέσει τρία βασικά ερωτήματα, τι πρόκειται να συμβεί, πόσο πιθανό είναι αυτό να συμβεί και ποιες θα είναι οι συνέπειες του γεγονότος. Μετά το στάδιο της αναγνώρισης ακολουθεί η προσέγγιση και ανάλυση του κινδύνου (risk analysis) βάσει της οποίας απορρέει τόσο η πιθανότητα έκβασης, θετική ή αρνητική, όσο και ο αντίκτυπος και προκύπτει το κατά πόσο θα επιτραπεί στο ενδιαφερόμενο μέλος, δηλαδή έναν ιδιώτη, οργανισμό ή επιχειρηματία, η έκθεση του σε αυτό τον κίνδυνο (risk). Έπειτα ακολουθεί η εκτίμηση κινδύνου (risk evaluation) και η λήψη των αποφάσεων. Ο αναλυτής θα πρέπει να είναι σε θέση να σχολιάσει τα ευρήματα του και να προσδιορίσει κατά πόσο αυτά χρήζουν χειρισμό αλλά και με ποια προτεραιότητα. Τέλος, μετά από όλα τα παραπάνω, ο αναλυτής θα πρέπει να προχωρήσει στο στάδιο του χειρισμού και να εξετάσει αν ύστερα από όλες τις ενέργειες διαχείρισης ο κίνδυνος (risk) που υπολείπεται είναι ανεκτός, διαφορετικά θα πρέπει να κάνει εκ νέου ενέργειες χειρισμού της κατάστασης (Ale, Burnap, & Slater, 2016).

Για να υλοποιηθούν όλα τα παραπάνω έχουν αναπτυχθεί διάφορες τεχνικές αξιολόγησης κινδύνων. Στη συγκεκριμένη διπλωματική εργασία θα αξιοποιηθούν οι τεχνικές της Μήτρας Κινδύνων – Risk Matrix καθώς και τα Δένδρα Ανάλυσης Γεγονότων – Event Tree Analysis. Πρώτα όμως πρέπει να τεθεί η άνοδος της Κίνας στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα υπό το πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων.

3.2 Η παγκόσμια εμπορική άνοδος της Κίνας υπό το πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων

Από τη παραπάνω μελέτη για την άνοδο της Κίνας προέκυψαν διάφορα οικονομικά και γεωπολιτικά στοιχεία για τη χώρα. Σκοπός αυτής της ενότητας είναι να αξιολογηθούν και να αναγνωριστούν οι κίνδυνοι που εκρέουν από την ανοδική πορεία της ασιατικής χώρας στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα. Προκύπτει ότι η Κίνα, μέσα σε διάστημα τριάντα, μόλις, χρόνων εκτοξεύθηκε τόσο οικονομικά και εμπορικά όσο και γεωστρατηγικά. Αυτή η ραγδαία άνοδος, σε ένα μικρό για τα δεδομένα μιας χώρας χρονικό διάστημα, αποκάλυψε διάφορους κινδύνους (risks). Σε αυτή την ενότητα θα γίνει σύνδεση του θεωρητικού πλαισίου της Διοικητικής της Διακινδύνευσης με την ιστορική ανασκόπηση των προηγούμενων ενοτήτων και θα κατηγοριοποιηθούν οι κίνδυνοι που προκύπτουν μετά από την ανάλυση της ασιατικής χώρας. Πιο συγκεκριμένα η αξιολόγηση κινδύνων (risks) κατηγοριοποιείται σε οικονομικούς και γεωπολιτικούς.

Πίνακας 2 : Αναγνώριση κινδύνων

Ομάδες Κινδύνων (Risks)	Κίνδυνοι (Risks)
(A) ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ	<ul style="list-style-type: none"> • Αποτελεί Οικονομία χωρίς αγορά – Non market economy • Κρατικά ελεγχόμενη οικονομία – State run economy • Μόχλευση χωρών των οποίων κατέχει χρέος (π.χ Η.Π.Α) • Οικονομική κατασκοπεία • Μόχλευση εφοδιαστικών αλυσίδων • Αθέμιτες εμπορικές πρακτικές • Δημιουργία διαφοράς εμπορικών ισοζυγίων με εμπορικούς εταίρους
(B) ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΟΙ	<ul style="list-style-type: none"> • Μονομερείς και προκλητικές κινήσεις στη Νοτιοανατολική Ασία • Αύξηση εντάσεων με γειτονικές χώρες • Επίδειξη ισχύος σε Δύση • Προσπάθεια αλλαγής καθεστώτος και προσάρτησης Χονγκ Κονγκ • Συστημικός και πολιτικός αντίπαλος της Δύσης

3.2.1 Μήτρα Κινδύνων

Όπως προαναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα, μια από τις πιο διαδεδομένες τεχνικές ανάλυσης κινδύνων είναι η Μήτρα Κινδύνων – Risk Matrix. Αυτή η τεχνική βοηθάει τον αναλυτή ώστε να προσδιορίσει το μέγεθος ενός κινδύνου (risk) και πώς μπορεί αυτός να ελεγχθεί (Bickel, Bratvold, & Thomas, 2013). Το Risk Matrix είναι μια γραφική παρουσίαση της πιθανότητας, ή της πιθανότητας, ενός αποτελέσματος και του αντικτύπου σε αυτό το αποτέλεσμα. Τα Risk Matrices, όπως υποδηλώνει το όνομά τους, τείνουν να επικεντρώνονται σε αποτελέσματα που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε απώλεια και όχι κέρδος. Ο υποτιθέμενος στόχος των Risk Matrices είναι να δοθεί προτεραιότητα στους κινδύνους (risks) και στις δράσεις μετριασμού αυτών.

Για να υπολογιστεί ο βαθμός προτεραιότητας για την απεικόνιση κινδύνων (risks) γίνεται χρήση της παρακάτω εξίσωσης :

$$R = p \times c$$

Risk = probability × consequence, δηλαδή ο Κίνδυνος (risk) ισούται της πιθανότητα επί τον αντίκτυπο (Ale, Burnap, & Slater, 2016).

Τα Risk Matrices συνήθως απεικονίζονται σε πίνακες 2×2, 4×4, 5×5, 9×9 κ.ά με χρωματικές διακυμάνσεις, όπως πράσινο, κίτρινο και κόκκινο, δείχνοντας έτσι το χαμηλό, μεσαίο και υψηλό κίνδυνο (risk) αντίστοιχα.

Για τη δημιουργία Risk Matrix θα γίνει εκτίμηση ως προς την πιθανότητα εκδήλωσης και τον αντίκτυπο των οικονομικών και γεωπολιτικών κινδύνων που αξιολογήθηκαν παραπάνω. Οι δυο εκτιμήσεις θα κυμανθούν σε πενταβάθμια (1-5) κλίμακα, δημιουργώντας έτσι ένα Risk Matrix 5×5.

Πίνακας 3 : Κλίμακα Πιθανότητας εκδήλωσης κινδύνου (risk)

ΚΛΙΜΑΚΑ	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ
1	Σπάνιο
2	Μάλλον δεν θα συμβεί
3	Πιθανό
4	Μάλλον θα συμβεί
5	Βέβαιο

Πίνακας 4 : Κλίμακα Αντικτύπου εάν εκδηλωθεί ο κίνδυνος (risk)

ΚΛΙΜΑΚΑ	ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ
1	Ελάχιστος
2	Χαμηλός
3	Μέτριος
4	Σοβαρός
5	Καταστροφικός

Πίνακας 5 : Ενδεικτικό Risk Matrix

Κωδικός	Κίνδυνοι (Risks)	Πιθ ανότ ητα	Αντίκ τυπο ς	Προτ εрай ότητ α
A1	Αποτελεί Οικονομία χωρίς αγορά – Non market economy	5	1	5
A2	Κρατικά ελεγχόμενη οικονομία – State economy	5	1	5
A3	Μόχλευση χωρών των οποίων κατέχει χρέος (π.χ Η.Π.Α)	2	4	8
A4	Οικονομική κατασκοπεία	4	5	20
A5	Μόχλευση εφοδιαστικών αλυσίδων	3	4	12
A6	Αθέμιτες εμπορικές πρακτικές	3	3	9
A7	Δημιουργία διαφοράς εμπορικών ισοζυγίων με εμπορικούς εταίρους	5	2	10
B1	Μονομερείς και προκλητικές κινήσεις στη Νοτιοανατολική Ασία	3	5	15
B2	Αύξηση εντάσεων με γειτονικές χώρες	3	5	15
B3	Επίδειξη ισχύος σε Δύση	2	4	8
B4	Προσπάθεια αλλαγής καθεστώτος και προσάρτησης Χονγκ Κονγκ	5	4	20
B5	Συστημικός και πολιτικός (κομμουνισμός) αντίπαλος της Δύσης	5	2	10

Στους κινδύνους (risk) A1 και A2, δίνεται πιθανότητα 5, καθώς προκύπτει από την ανάλυση ότι η Κίνα αποτελεί χώρα της οποίας η οικονομία δεν διακατέχεται από την αγορά αλλά από κανονιστικές ρυθμίσεις του κομμουνιστικού κράτους . Ο αντίκτυπος τους όμως λαμβάνει 1 καθώς πρόκειται για δυο κινδύνους τους οποίους οι επιχειρήσεις της Δύσης αποδέχονται και εν τέλει δραστηριοποιούνται στην ασιατική χώρα.

Ο κίνδυνος A3 παίρνει πιθανότητα 2, διότι μπορεί η Κίνα να κατέχει χρέος χωρών, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, αλλά δεν διαφαίνεται να το χρησιμοποιεί ως μέσο μόχλευσης. Στην περίπτωση που όμως χρησιμοποιηθεί ως τέτοιο ο αντίκτυπος, που κρίθηκε με 4, θα είναι σοβαρός.

Η οικονομική κατασκοπεία, κίνδυνος (risk) A4, είναι κάτι που οι δυτικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν συχνά στην Κίνα, για αυτό το λόγο η πιθανότητα εκδήλωσης έχει λάβει 4, με τον αντίκτυπο να είναι καταστροφικός (5) για αυτές τις επιχειρήσεις.

Η μόχλευση εφοδιαστικών αλυσίδων, κίνδυνος (risk) A5 βαθμολογείται με πιθανότητα εκδήλωσης 3, καθώς η Κίνα αποτελεί το μεγαλύτερο εμπορικό συνεργάτη για πάνω από 130 χώρες και είναι συνεπώς μια κυρίαρχος χώρα στις εφοδιαστικές αλυσίδες, για παράδειγμα δρόμος του μεταξιού. Έτσι αν εκμεταλλευτεί προς όφελος της αυτή τη δύναμη θα έχει σοβαρό (4) αντίκτυπο για τις υπόλοιπες χώρες.

Οι αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, κίνδυνος (risk) A6 βαθμολογούνται με πιθανότητα εκδήλωσης και αντίκτυπο εκδήλωσης από 3, διότι αρκετές φορές προσπαθεί να ηγεμονεύσει στις αγορές με δικά της προϊόντα, που δεν συνάδουν με τους κανονισμούς του παγκοσμίου εμπορίου και ως αποτέλεσμα η Κίνα βρίσκεται πολλές φορές στο στόχαστρο κινήσεων αντιντάμπινγκ.

Τέλος στους οικονομικούς κινδύνους (risks), ως προς τη δημιουργία διαφοράς εμπορικών ισοζυγίων με εμπορικούς εταίρους, Α7, η Κίνα βαθμολογείται με πιθανότητα 5 και αντίκτυπο 2. Αυτό διότι όντας η μεγαλύτερη εμπορική δύναμη στον πλανήτη, εμφανίζει πάντα πλεονασματικά ισοζύγια έναντι των εταίρων της (ΑΕΣΕΑΝ, Ε.Ε, Η.Π.Α). Ο αντίκτυπος όμως είναι χαμηλός, τουλάχιστον για τους δυτικούς της εταίρους.

Ως προς τους γεωπολιτικούς κινδύνους (risks), αξιολογήθηκαν 5 περιπτώσεις.

Οι μονομερείς και προκλητικές κινήσεις στη Νοτιοανατολική Ασία καθώς και εντάσεις με τις γείτονες χώρες, κίνδυνοι (risks) Β1 – Β2, βαθμολογούνται με πιθανότητα εκδήλωσης 3, καθώς όπως προκύπτει από την ανάλυση, η Κίνα κάνει επεκτατικούς ελιγμούς σχετικά με τη Νότια Κινεζική Θάλασσα. Έτσι εάν οι κινήσεις αυτές κλιμακωθούν, προκύπτει καταστροφικός αντίκτυπος (5) για τις γείτονες χώρες. Λόγω των παραπάνω κινδύνων (risks), υπάρχει η πιθανότητα με βαθμό 3, η Κίνα μπορεί να προχωρήσει σε μια επίδειξη ισχύος στη Δύση, κίνδυνος (risk) Β3, καθώς οι Η.Π.Α βοηθάνε χώρες όπως το Βιετνάμ να αντιπαρατεθούν στην Κίνα. Αυτό βαθμολογείται με σοβαρό αντίκτυπο (4) καθώς ίσως δημιουργηθούν περιφερειακές εντάσεις.

Λόγω της παγκόσμιας υγειονομικής κρίσης που οφείλεται στο SARS COVID-19, η Κίνα βρήκε την ευκαιρία να προχωρήσει στην αλλαγή καθεστώτος που διέπει το Χονγκ Κονγκ, κίνδυνος (risk) Β4, και προσπαθεί να το προσαρτήσει στον εθνικό κορμό. Η πιθανότητα εκδήλωσης βαθμολογήθηκε με 5 και ο αντίκτυπος ως σοβαρός (4) διότι έτσι θα αλλάξει όλο το οικονομικό και πολιτικό τοπίο γύρω από το Χονγκ Κονγκ. Τέλος η Κίνα αποτελεί ένα συστημικό και πολιτικό αντίπαλο της Δύσης, κίνδυνος (risk) Β5. Η πιθανότητα βαθμολογείται με 5, καθώς η ασιατική χώρα όντας κομμουνιστική είναι άκρως αντίθετη στις αξίες της Δύσης. Ο αντίκτυπος όμως βαθμολογείται με 2, διότι μέχρι και σήμερα η Κίνα συμπορεύεται με τη Δύση οικονομικά, κάτι που αποτελεί μια κατάσταση win-win και για τα 2 μέρη. Ακολουθεί γραφική απεικόνιση Risk Matrix έπειτα από τον υπολογισμό των βαθμών προτεραιότητας.

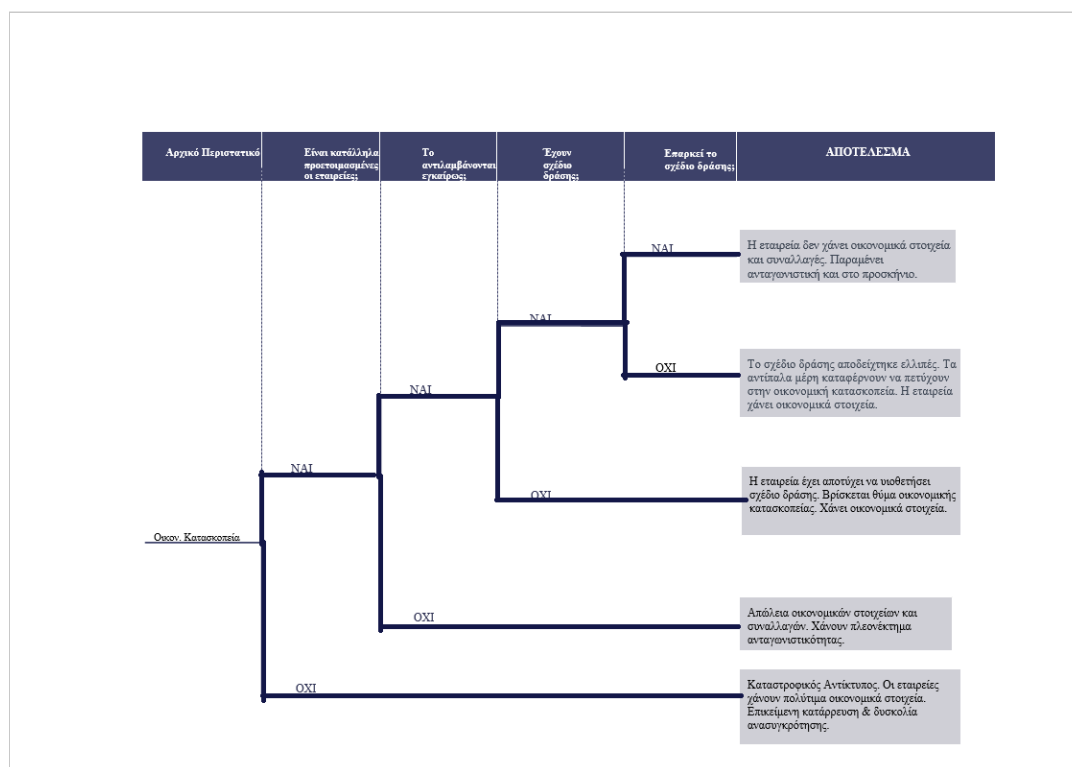
Πίνακας 6 : Γραφική αναπαράσταση Risk Matrix

 Αντίκτυπος Πιθανότητα	ΕΛΑΧΙΣΤΟΣ	ΧΑΜΗΛΟΣ	ΜΕΤΡΙΟΣ	ΣΟΒΑΡΟΣ	ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΟΣ
ΣΠΑΝΙΑ					
ΜΑΛΛΟΝ ΔΕΝ ΘΑ ΣΥΜΒΕΙ				A3, B3	
ΠΙΘΑΝΟ			A6	A5	B1, B2
ΜΑΛΛΟΝ ΘΑ ΣΥΜΒΕΙ					A4
ΒΕΒΑΙΟ	A1, A2	A7, B5		B4	

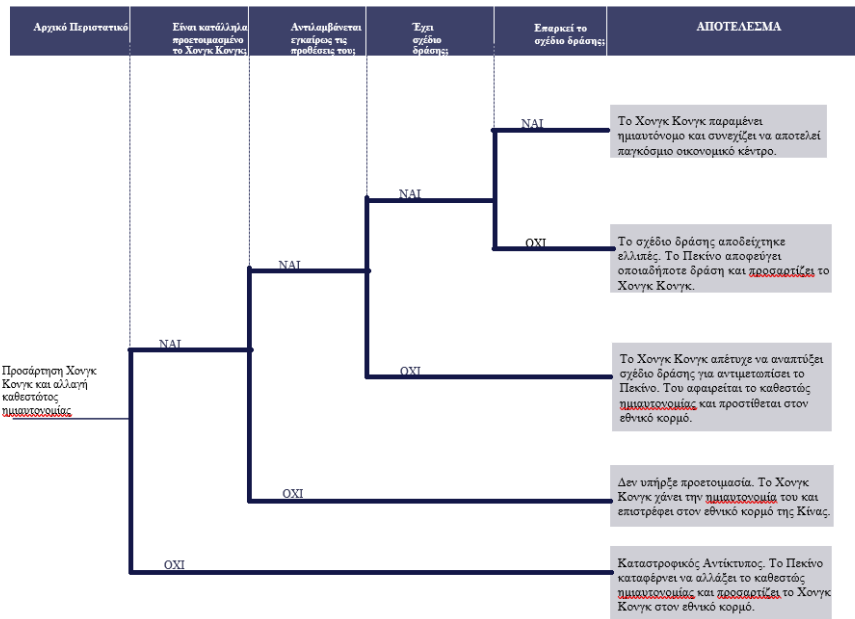
3.2.2 Μέθοδος ανάλυσης κινδύνων : Δένδρα Γεγονότων

Η ανάλυση δένδρων γεγονότων – Event Tree Analysis (ETA) αποτελεί με της σειρά της ένα εργαλείο για τη Διοικητική της Διακινδύνευσης. Λειτουργεί με επαγωγική μέθοδο καθώς προσεγγίζει ένα κίνδυνο (risk) και αναλύει τις συνέπειες του. Ο εκάστοτε κίνδυνος (risk) αποτελεί το αρχικό συμβάν / περιστατικό και στη συνέχεια αναλύονται οι εκβάσεις σε πιθανά σενάρια κλιμάκωσης. Η ανάλυση των εκβάσεων απαντώνται θετικά (ναι) ή αρνητικά (όχι). Στόχος τους είναι η αποτροπή σοβαρότερων συνεπειών από το αρχικό συμβάν (Rausand & Høylund, 2003).

Με βάση τη Μήτρα Κινδύνου – Risk Matrix που προέκυψε παραπάνω θα ακολουθήσει Ανάλυση Δένδρων Γεγονότων ως προς τους δυο κινδύνους (risks) μεγάλης σημασίας που προέκυψαν (Οικονομική κατασκοπεία & Προσπάθεια αλλαγής καθεστώτος και προσάρτησης Χονγκ Κονγκ).

Εικόνα 14 : Δένδρο Γεγονότων κινδύνου (risk) A4 (Οικονομική Κατασκοπεία)

Εικόνα 15 : Δένδρο Γεγονότων κινδύνου (risk) B4 (Προσπάθεια αλλαγής καθεστώτος και προσάρτησης Χονγκ Κονγκ)

4 Συμπεράσματα

Σύμφωνα με την παραπάνω έρευνα προκύπτουν σημαντικά συμπεράσματα. Το πρώτο αφορά τη διαπραγματευτική διαδικασία στον ΠΟΕ, ιδίως την ανάγκη μεταρρύθμισης του προβλήματος του «υπερδημοκρατισμού». Ο Γύρος της Ουρουγουάης δημιούργησε μια σφήνα μεταξύ de facto power και de jure power - παρέχοντας de jure δύναμη στις μικρές, φτωχές, αναδυόμενες χώρες που δεν είναι και δεν μπορούν να αποτελέσουν, ακόμα, σημαντικό μέρος του μηχανισμού αμοιβαιότητας. Με άλλα λόγια, σε αντίθεση με το ΔΝΤ που υπέφερε από πρόβλημα δημοκρατικού ελλείμματος και νομιμότητας, ο ΠΟΕ υπέφερε από υπερβολικό εκδημοκρατισμό με πιθανή δύναμη αποκλεισμού ακόμη και για εκείνους που δεν είναι οι βασικοί πρωταγωνιστές του συστήματος. Εάν πρόκειται να σημειωθεί πρόοδος σε κάποια ουσιαστική ατζέντα, η διαδικασία διαπραγμάτευσης πρέπει να απλουστευθεί έτσι ώστε οι μικρές χώρες να μην έχουν δυσανάλογο λόγο. Σε αντάλλαγμα για τη μη καθυστέρηση μιας νέας φιλόδοξης ατζέντας, οι μικρότερες χώρες πρέπει να λάβουν δύο διαβεβαιώσεις: θα λάβουν αυτόματα τα οφέλη οποιασδήποτε νέας ελευθέρωσης και θα μπορούσαν να εξαιρεθούν από τυχόν υποχρεώσεις που δεν είναι προς όφελός τους. Πάντως θα είναι απαραίτητο να επανεξετάσουμε τι μπορεί να επιτύχει ο ΠΟΕ στην οικονομική ανάπτυξη που εξακολουθεί, αν θα καταφέρει να είναι συνεπής με τις εγγενείς δυνατότητες και τους περιορισμούς της διαδικασίας εμπορικών διαπραγματεύσεων.

Το δεύτερο συμπέρασμα είναι εάν μια νέα εμπορική συνεργασία θα ενεργοποιούσε τα μεγάλα εμπορικά δυτικά έθνη. Οι δυνάμεις status quo – Η.Π.Α και η Ευρώπη - που είχαν πληγεί από το χρέος και τις αναμικτές προοπτικές ανάπτυξης, χρειάζονταν απεγνωσμένα μια αύξηση της παραγωγικότητας τους. Υπήρξε λοιπόν ένα πολύ μεγαλύτερο κοινό ενδιαφέρον και περιθώρια ανάληψης μεταξύ των παλαιών (Ε.Ε και Η.Π.Α) και των νέων δυνάμεων (Κίνα) σε μια ατζέντα συνεργασίας. Ακόμα και όταν εορτάστηκε η είσοδος της Κίνας στο Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου ως μια νίκη του εμπορίου και του φιλελεύθερου οικονομικού συστήματος, δεν χρειάστηκε παρά μια δεκαετία για να γιγαντωθεί η ασιατική χώρα και να αλλάξει τη ροή του εμπορίου. Πλέον η Κίνα αποτελεί τη μεγαλύτερη οικονομική δύναμη στον κόσμο, με τις, κάποτε, μεγάλες δυτικές δυνάμεις να ακολουθούν. Κάθε χρόνο προκύπτει ότι το εμπορικό ισοζύγιο είναι πάντα υπέρ της Κίνας και αυτό εγείρει ερωτήματα κατά πόσο θα μπορούσε να συμβαίνει αυτό. Προς το παρόν η Δύση όταν νιώθει ότι απειλείται από την ασιατική χώρα το μόνο που κάνει είναι να επιβάλει κυρώσεις ή μεθόδους αντιντάμπινγκ, μέχρι η Κίνα να αντιπροτείνει νέους εμπορικούς όρους που μοιάζουν να ηρεμούν, βραχυπρόθεσμα, τη Δύση. Επιπλέον Ευρωπαϊκή Ένωση και Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής όταν συνειδητοποιήσαν ότι η Κίνα γιγαντώνονταν οικονομικά και τεχνολογικά έμοιαζαν να απορούν όταν στην πραγματικότητα είχαν συμφωνήσει να εδραιώσουν επιχειρήσεις με μηδενικό φόρο, εφόσον αυτές θα ήταν υπό την εποπτεία του κινεζικού κράτους. Μετά από αμερικανικές έρευνες αποκαλύφθηκε ότι το μέγεθος της οικονομικής κατασκοπείας ήταν τεράστιο.

Το τρίτο συμπέρασμα έχει να κάνει με το πως η Κίνα αντιλαμβάνεται τόσο τον εαυτό της όσο και τα γειτονικά της κράτη. Αρχικά, όπως είδαμε, η Κίνα έκανε συνεχόμενες εμπορικές κινήσεις

με τα ασιατικά κράτη για να αναπτύξει την οικονομία της. Μετά από μια σειρά δέκα ετών από την ένταξη της στο Π.Ο.Ε έγινε ξεκάθαρο ότι ο μόνος σταθερά κερδισμένος στις συμφωνίες με τα ASEAN ήταν η Κίνα ενώ αυτά παρέμεναν στάσιμα στα εμπορικά τους κέρδη. Τότε φάνηκε ότι η Κίνα άρχισε να αντιλαμβάνεται τον εαυτό της ως περιφερειακό ηγεμόνα και ξεκίνησε μονομερείς κινήσεις και διεκδικήσεις στη Βορειοανατολική και Νοτιοανατολική θάλασσα. Οι άλλοτε εμπορικοί συνεργάτες είναι πλέον γεωστρατηγικά αντίζηλοι και αυτό έχει ως αποτέλεσμα τις εντάσεις στην περιοχή, καθώς εκεί δρουν και αμερικανικές δυνάμεις, συνεργάτες των ασιατικών χωρών. Τέλος ως προς το εσωτερικό της, η Κίνα άδραξε την ευκαιρία της παγκόσμια σύγχυσης του SARS COVID -19 για να επέμβει στο Χονγκ Κονγκ σε μια προσπάθεια αποκοπής της ημιαυτόνομης διακυβέρνησης του και προσάρτησης του στον κινεζικό εθνικό κορμό.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη εργασία αποτελεί μια προσπάθεια κατανόησης της Κίνας, τους τρόπους με τους οποίους κατάφερε να αναδειχθεί σε παγκόσμια οικονομική και σύντομα εμπορική δύναμη. Για το θέμα αυτό υφίστανται προοπτικές περαιτέρω έρευνας, καθώς στην παρούσα εργασία αναλύθηκαν οι σχέσεις με τη Δύση και το περιφερειακό εμπόριο στη Νοτιοανατολική Ασία. Επιδέχεται περαιτέρω έρευνα στις σχέσεις της Κίνας μεταξύ υπόλοιπης Ασίας και Αφρικής.

Κατάλογος Πηγών

- Ale, B., Burnap, P., & Slater, D. (2016). *Risk Matrix Basics*.
- Barshefsky, C. (2006). China's Reemergence and Role in World Trade. *Beijing Forum 2006* (σσ. 7000-7005). ELSEVIER.
- Bhagwati, J., Krishna, P., & Panagariya, A. (2016). *THE WORLD TRADE SYSTEM TRENDS AND CHALLENGES*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Bickel, E. J., Bratvold, R. B., & Thomas, P. (2013, September). The Risk of Using Risk Matrices. *SPE Economics and Management*, pp. 56-66.
- Commission, E. (2020). *European Commission*. Ανάκτηση από Τοποθεσία Web της European Commission: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/>
- Feenstra, R. C., & Wei, S.-J. (2009). *INTRODUCTION TO "CHINA'S GROWING ROLE IN WORLD TRADE"*. Cambridge, Massachusetts: NATIONAL BUREAU OF ECONOMIC RESEARCH.
- Fewsmith, J. (2001). The WTO: Political and Social Implications. *The China Quarterly*, σσ. 573-591.
- Garcia - Herrero, A., Wolff, G., Xu, J., & Poitiers, N. (2020). *EU-China trade and investment relations in challenging times*. Brussels: DIRECTORATE-GENERAL FOR EXTERNAL POLICIES, POLICY DEPARTMENT, EUROPEAN PARLIAMENT.
- Klüppelberg, C., Straub, D., & Welpel, I. M. (2014). *Risk - A Multidisciplinary Introduction*. New York: Springer.
- Mattoo, A., & Subramanian, A. (2011). *China and the World Trading System*. Washington DC: Peterson Institute for International Economics.
- Men, J., & Balducci, G. (2010). *Prospects and Challenges for EU-China Relations in the 21st Century : The Partnership and Cooperation Agreement*. Peter Lang.
- Michalopoulos, C. (2017). *Aid, Trade and Development - 50 Years of Globalization*. Washington DC: Springer Nature.
- Morrison, W. M. (2018). *China-U.S. Trade Issues*. Congressional Research Service.
- Morrison, W. M. (2019). *China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States*. Congressional Research Service.
- Pelkmans, J. (2016). *Tomorrow's Silk Road: Assessing an EU-China Free Trade Agreement*. Brussels: Centre for European Policy Studies (CEPS).
- Rausand, M., & Høyland, A. (2003). *System Reliability Theory – Models, Statistical Methods, and Applications*. Hoboken, New Jersey: WILEY.
- Rozman, G., & Liow, J. (2018). *International Relations and Asia's Southern Tier*. Singapore: Springer.
- Sutter, P. (2017, Φεβρουάριος 6). *Livingston*. Ανάκτηση από China's Global Trade Impact: <https://www.livingstonintl.com/chinas-global-trade-impact/>

- United States Trade Representative . (2006). *U.S.-China Trade Relations: Entering a New Phase of Greater Accountability and Enforcement*. United States Trade Representative.
- Varella, M., & Filho, R. (2009). The World Trade Organization as a Catalyst for Internal Divergences in Developing Countries. *Global Trade and Customs Journal*, σσ. 281-291.
- Whalley, J. (2005). *China in the World Trading System*. Waterloo, Ontario, Canada: Centre for International Governance Innovation (CIGI).
- Winham, G. R. (2012). *The Evolution of the World Trading System – The Economic and Policy Context*. Oxford Handbooks Online.
- World Trade Organization. (2020). *COVID-19 and world trade*. Ανάκτηση από wto.org:
https://www.wto.org/english/tratop_e/covid19_e/covid19_e.htm
- WTO. (2020). *UNDERSTANDING THE WTO: BASICS*. Ανάκτηση από World Trade Organization:
<https://www.wto.org/>
- Yong, W. (2019, Ιούνιος 19). Interpreting US-China Trade War Background, Negotiations and Consequences. *China International Strategy Review*, σσ. 111-125.